

TUTTUA MUTTA TURVATONTA

Opas kirkon nuorisotyötä tekeville työntekijöille nuorten seksuaalisen kaltoin-
kohtelun kohtaamiseen ja ennaltaehkäisemiseen

Joel Laamanen
Opinnäytetyö, kevät 2016
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon
nuorisotyön ohjaajan virkakel-
poisuus

TIIVISTELMÄ

Laamanen, Joel. Tuttua mutta turvatonta: opas kirkon nuorisotyötä tekeville nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun kohtaamiseen ja ennaltaehkäisemiseen. Kevät 2016, 65 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkonnuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea 11–17-vuotiaiden nuorten parissa tehtävää kirkon nuorisotyötä tarjoamalla työntekijöille tietoa nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja vinkkejä sen kohtaamiseen. Opinnäytetyön yhteistyötahona toimi Suomen evankelis-luterilaisen kirkkohallituksen Kasvatus ja perheasiat -yksikkö eli KKP.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys keskittyi nuorten elämään, seksuaaliseen kaltoinkohteluun, kirkon työntekijän rooliin ja vastuuseen ja palveluiden kartoittamiseen. Työn prosessi alkoi teorian kartoittamisella keväällä 2014. Opinnäytetyön aihe ja yhteistyökumppani vaihtui vuoden 2016 alussa. Teema pysyi samana, mutta teorian kartoittaminen jatkui maaliskuulle 2016. KKP ja Nuorten Exit antoivat palautetta oppaasta prosessin aikana. Palautetta saatiin myös neljältä kirkon nuorisotyönohjaajalta. Huhtikuun lopussa työ luovutettiin KKP:lle, jonka tarkoituksena on tuottaa opas visuaaliseen muotoonsa ja julkaista se sähköisenä julkaisuna Sakasti-palvelussa.

Oppaassa on tietoa nuorten elämäntilanteeseen liittyvistä asioista ja seksuaalisen kaltoinkohtelun muodoista. Oppaassa on myös neuvoja siihen, miten seksuaalista kaltoinkohtelua voisi ennaltaehkäistä kirkon nuorisotyössä. Opas pyrkii antamaan valmiuksia nuorisotyötä tekeväälle niihin tilanteisiin, joissa herää huoli nuoresta tai jossa nuori tulee kertomaan seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksesta. Tekstissä korostuu sielunhoidollinen näkökulma ja myös työntekijän omat voimavarat. Oppaan lopussa on materiaalivinkkejä ja yhteystietoja ammatilaisiin, joilta työntekijä voi tarvittaessa pyytää tukea. Oppaaseen on myös lisätty alan toimijat, joiden piiriin nuorta voidaan tarvittaessa ohjata.

Asiasanat: seksuaalinen kaltoinkohtelu, nuoret, sosiaalinen media, kirkon nuorisotyö, opas

ABSTRACT

Laamanen, Joel. A guide for Church's youth workers for confronting and preventing sexual maltreatment of youth. 65 p., 2 appendices. Language: Finnish. Spring 2016.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

Aim of the study was to support youth work in the Finnish Evangelical Lutheran Church by giving information about the sexual maltreatment of adolescents and giving tips on encountering it. The guide was focused on 11–17-year old adolescents. The collaborating organization in this study was the Church Council's Department of Education and Domestic Affairs, also known as KKP.

Theoretical framework of the study was concentrated on the life of adolescents, sexual maltreatment and the role and responsibility of youth worker in Church. The process started by gathering data and material in spring of 2014. The topic of the study was changed in January 2016. The theme of sexual maltreatment of Youth remained same but the gathering of the data continued to the end of March 2016. KKP and Youth Exit gave feedback concerning the guide throughout the process. Feedback was also received from four youth workers in the Church. At the end of April the work will be handed to KKP which purpose is to produce the guide visually to its final form and publish it electronically at Sakasti-web site.

The guide has information concerning the life situation of adolescents and the forms of sexual maltreatment. There are also tips on how to prevent sexual maltreatment of adolescents from occurring in Church's youth work. The guide aims to give youth workers acquirements on reacting professionally in situations where an adolescent has experienced sexual maltreatment whether he or she comes to talk about it or when the youth worker is concerned about the adolescent. Aspect of the pastoral care and youth worker's resources are emphasized in the text. In the end of the guide there are tips to find more information about the theme and contact details of the professionals who can give support for youth workers. For directing adolescents forward there are also contacts of the professionals who are specialized in giving support for youth.

Key words: Sexual maltreatment, adolescents, social media, Youth Work in Church, guide,

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	8
3 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA.....	9
3.1 Seksuaalinen kehitys.....	9
3.2 Nuori sosiaalisessa mediassa	9
4 NUOREN SEKSUAALISEN KALTOINKOHTELUN MUODOT.....	12
4.1 Laajalle levinnyt ihmisoikeusrikkomus.....	12
4.2 Seksuaalinen häirintä	12
4.3 Johdattelu seksuaaliseen tekoon	13
4.4 Varsinainen seksuaalinen hyväksikäyttö	13
4.5 Vastikkeellinen seksi	14
4.6 Seksuaalinen kaltoinkohtelu sosiaalisessa mediassa	14
4.7 Oireilu ja toipuminen seksuaalisen kaltoinkohtelun jälkeen.....	16
5 KIRKON TYÖNTEKIJÄN ROOLI JA VASTUU.....	17
5.1 Rooli sielunhoitajana ja ennaltaehkäisijänä	17
5.2 Huoli puheeksi.....	19
5.3 Kohti ammatillista keskustelua	20
5.4 Vastuu toimia.....	21
6 TUKEA TARJOLLA.....	24
6.1 Palvelut nuorelle.....	24
6.2 Tukea ammattilaiselle.....	24
7 PRODUKTION PROSESSI.....	26
7.1 Työn muotoutuminen ja oikean yhteistyön löytäminen	26
7.2 Suunnitteluvaihe	26
7.3 Kohti lopullista versiota.....	27
7.4 Oppaan runko.....	28
8 POHDINTA	30
8.1 Eettisyys ja hyvän oppaan kriteerit	30
8.2 Tavoitteiden täytyminen palautteen ja oman arvion mukaan.....	31
8.3 Ammatillinen kasvu työn edetessä	34
8.4 Ideoita tulevaisuuden opinnäytetöihin	35

LÄHTEET	36
LIITE 1: Palautelomake.....	46
LIITE 2: Opas kirkon nuorisotyötä tekeville	49

1 JOHDANTO

Seksuaaliterveyden maailmanjärjestön eli WAS:n vuonna 2014 uudistaman seksuaalioikeuksien julistuksen mukaan jokaisella yksilöllä on oikeus täydellisesti tasa-arvoiseen, vapaaseen ja turvalliseen elämään. Lisäksi jokaisella on oikeus saada tietoa seksuaalisuuden teemoista ja päättää seksuaalisuuttaan ja kehoaan koskevista asioista. (World Association for Sexual Health 2014.) Se tarkoittaa, että jokaisen nuoren tulisi saada elää rauhassa ja omana itsenään. Tämä oikeus on nykyään kuitenkin uhattuna eri tavoin. Seksuaalinen kaltoin-kohtelu rikkoo seksuaalioikeuksia ja yksilön omia rajoja. Se on arkipäivää monelle nuorelle mutta samalla vahingoittavaa toimintaa, jota ei tule suvaita.

Nuorten ikäryhmä työssäni on rajattu 11–17-vuotiaisiin, koska merkittävä osa seksuaalioikeuksien rikkomuksiin liittyvistä rikosnimikkeistä perustuu alaikäisten suojelemiseen. Nurmi ym. (2014,144) määrittelevät nuoruuden alkavan 11. ikävuoden kohdalla. Silloin nuoren fyysinen kasvu, ajattelutaitojen kehitys, puberteetti, muutokset perhe- ja ikätoverisuhteissa ja kehitystehtävät aloittavat merkittävän muutoksen hänen elämässä.

Opinnäytetyöni on oppaan sisällön tuottaminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkkohallituksen Kasvatus ja Perheasiat -yksikölle eli KKP:lle. Työni aihe on nuorten seksuaalinen kaltoin-kohtelu ja oppaan kohderyhmä on nuorten kanssa työskentelevät kirkon työntekijät. Työ on suunnattu kirkon varhaisnuorisotyöhön ja rippikoulu- ja nuorisotyöhön. Oppaan lopullinen muoto ja julkaisu ovat KKP:n vastuulla, kuten myös oppaan visuaalinen toteuttaminen. Oppaan on määrä tulla julkaistuksi sähköisenä julkaisuna evankelis-luterilaisen kirkon Sakastipalvelussa. Opinnäytetyöhön kerätään prosessin aikana palautetta KKP:ltä, Nuorten Exitiltä ja viideltä kirkon nuorisotyönohjaajalta. Työ muovautuu tämän lisäksi opettajien ja opinnäytetyöseminaareissa saadun palautteen perusteella. Nuorten Exit on Exit -pois prostituutiosta ry:n koordinoima toimija, joka tekee ennaltaehkäisevää työtä ja asiakastyötä liittyen nuorten seksuaaliseen kaltoin-kohteluun ja erityisesti vastikkeelliseen seksiin (Nuorten Exit i.a. d.).

KKP muodostuu asiantuntijoista, joiden työn tavoitteena on kehittää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippakuntien ja seurakuntien lasten, nuorten, perheiden ja parisuhteiden kanssa tehtävää työtä (Kirkkohallitus i.a.). KKP:n työtä ohjaavat oikeudenmukaisuus ja heikommassa asemassa olevien oikeuksien puolustaminen. Tavoitteellista KKP:n työssä on, että jokainen ihminen tulisi kohdatuksi tasa-arvoisesti ja kunnioitavasti (Evankelis-luterilainen kirkko i.a. a; Sakasti i.a. a). KKP:n yhteyshenkilö työssäni on perhe- ja parisuhdetyön asiantuntija Minna Tuominen. Tuomisen (2016) mukaan aihe on hyvin ajankohtainen kirkon kasvatustyössä ja materiaalille on todellinen tarve.

Samantyyppistä materiaalipakettia seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ei ole opinnäytetyönä tehty. Vähämaan (2013) opinnäytetyössä kysyttiin sosiaalialan ammattilaisilta, millaista ohjeistusta he kaipaavat seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja erityisesti vastikkeellisesta seksistä. Työssä myös selvitettiin, miten ammattilainen voisi kohdata seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneen nuoren ammatillisesti. Kankaan ja Tolosen (2009) opinnäytetyö käsittelee samaa teemaa kvantitatiivisen tutkimuksen muodossa. Tutkimus perustui 183 vastaukselle, joissa ihmiset kertoivat 12–17-vuotiaina kokemistaan seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksista. Seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muodoista on myös tehty opinnäytetöitä. Piensalmen (2015) työ käsittelee nuorten palautetta Right to choose –kampanjasta, joka keskittyi seksuaaliseen väkivaltaan ja häirintään. Karjanlahden (2015) opinnäytetyö keskittyi tuomaan ilmi lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden kokemuksia.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyöni tarkoitus on tukea kirkossa tehtävää nuorisotyötä keskittymällä nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun kysymyksiin. Oppaassa käsitellään teemaa erityisesti nuorisotyönohjaajien ja pappien näkökulmasta. Työn tavoitteena on antaa kirkon nuorisotyötä tekeville tietoa nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja siihen liittyvistä teemasta. Toinen tavoite on antaa neuvoja kaltoinkohtelun ennaltaehkäisemiseen ja kohtaamiseen kirkon nuorisotyössä. Kolmas työn tavoite on välittää tietoa niistä ammattilaisista ja palveluista, joiden piiriin nuorta voidaan tarvittaessa ohjata tai joilta kirkon nuorisotyötä tekevä voi saada tukea seksuaalisen kaltoinkohtelun kysymyksiin. Oppaan sisällön tuottamisessa pyritään siihen, että se voisi olla mahdollisimman tiivis ja helppolukuinen.

3 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

3.1 Seksuaalinen kehitys

11–17-vuotiaan nuoren elämässä tapahtuu paljon muutoksia, mikä aiheuttaa hänessä usein hämmennystä ja levottomuutta. Välillä nuori haluaa irti vanhemmistaan jo varhain ja välillä hän taas mieltyy lapsenomaiseen elämiseen. Kaverien merkitys elämässä kasvaa, kun taas vanhemmat koetaan usein oman elämän esteenä. Samaan aikaan nuorta hämmentävät ruumiissa tapahtuvat muutokset ja seksuaalisuuden kehitys. (Aalberg & Siimes 2007, 68–70.) Nuori ihastuu tai rakastuu yleensä lähellä oleviin ja tuttuihin ikätovereihin. On tyypillistä, että aluksi lapsi tai nuori salaa rakkauden tai ihastuksen tunteet mutta pystyy myöhemmin niistä kertomaan luotettaville ystävilleen tai perheenjäsenilleen (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 69,75.)

Ensimmäiset rakastumisen tai ihastumisen tunnustukset ovat merkittävässä osassa nuoren seksuaalista kehitystä. Kosketus, kuten esimerkiksi kädestä pitäminen, luo merkittävää tyydytystä nuorelle. Korteniemi-Poikelan ja Cacciatoren mukaan nuoren rationaalinen ajattelu ja biologinen tarve kohti nautintoa ja lisääntymistä käyvät taistelua keskenään. Nuori tarvitsee aikaa käsitellä rauhassa omia tunteitaan ja hyväksyä myös toisen tunteet. Eroamisista johtuvat pettymykset ovat kehityksen kannalta tärkeitä tilanteita opetella hylätyksi tulemista ja hylkäämistä. Tällaisissa tilanteissa nuorella on tärkeää olla mahdollisuus saada tukea kavereidensa lisäksi luotettavilta aikuisilta. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 85–88, 93–98, 117–121.)

3.2 Nuori sosiaalisessa mediassa

Sosiaalinen media eli some on Internetissä olevien palveluiden verkko, johon kuuluu olennaisesti sosiaalinen vuorovaikutus ja kanssakäyminen. Sosiaalisen median palveluille on tyypillistä erilaisen sisällön tuottaminen ja jakaminen oman nimen tai nimimerkin takaa ja muiden sisällön katsominen. Tyypillisintä sisältöä ovat kirjoitukset, viestit, kuvat ja videot. (Pönkä 2014, 35-36, 83; Sanas-

tokeskus TSK 2010, 14.) Useimmat sosiaalisen median palvelut toimivat mobiililaitteilla ja mahdollistavat sisällön helpon jakamisen myös muihin palveluihin. Nuorten keskuudessa suosituimpia sosiaalisen median palveluita ovat Youtube, WhatsApp, Facebook, Instagram ja Spotify. Ebrandin mukaan palveluiden mielekkyyteen vaikuttavat merkittävimmin niiden helppokäyttöisyys ja se, että niitä käyttävät suuri osa kavereista ja tutuista. (Ebrand 2015a.)

Jatkuvasti kehittyneen teknologian kanssa kasvanut sukupolvi on omaksunut sosiaalisen median erottamattomaksi osaksi omaa elämäänsä. Ebrandin (2015b) mukaan 48 prosenttia 13–17-vuotiaista nuorista viettää aikaa internetissä 10–30 tuntia viikossa. Mainittu aika kuluu lähes täysin sosiaalisen median palveluissa, joissa 92 prosenttia nuorista ovat älypuhelimella. Sosiaalisen median palvelut ovat nuoren elämässä rinnastettavissa konkreettisiin tapaamispaikkoihin (Boyd 2014, 20–21). Nopparin ja Kupiaisen (2015, 113) mukaan sosiaalisessa mediassa toimimiseen voi liittyä nuorten piireissä merkittävä sosiaalinen paine. Jos nuori ei ole aktiivisesti läsnä sosiaalisessa mediassa, on merkittävä riski, että hän syrjäytyy ikätovereistaan (Noppari & Kupiainen 2015, 114). Nuorten tärkeimmät syyt sosiaalisessa mediassa olemiseen ovat kaverien kanssa keskusteleminen ja kuulumisien jakaminen, tapakulttuuri ja tiedon etsiminen. (Ebrand 2015c).

Sosiaalinen media ja Internet kannustavat jatkuvasti nuoria toimimaan vapaammin ja räätälöimään omiin tarpeisiinsa parhaiten sopivan palveluverkoston. Palveluissa on helppoa ja nopeaa olla aktiivinen. Esimerkiksi muutaman minuutin tauot koulussa ovat oivallista aikaa ottaa älypuhelin esille ja hetkessä avata haluamansa palvelut. Kankaan ja Cavén-Pöysän (2011) mukaan nuorten toiminnalle tyypillistä sosiaalisessa mediassa on kriittisyys, tiedon kerääminen ja sen jakaminen sekä oman sisällön tuottaminen. Jotkut nuorista keskittyvät enemmän muiden sisällön arvioimiseen ja toiset oman sisällön tuottamiseen. Ebrandin (2015d) tutkimuksen mukaan sisällön kuluttaminen ja arvioiminen on selvästi yleisempää kuin sen tuottaminen tai jakaminen. Tapscottin (2011, 49–50) mukaan kokonaisvaltaisen teknologian kehittymisen ansioista nuoret vaativat enemmän nopeutta viestinnässä ja ottavat selvää muilta nuorilta ja tahoilta sosiaalisessa mediassa, mikä tuote esimerkiksi kannattaa ostaa. Sosiaalinen

media on pääosin nuorelle oikean elämän sosiaalisten suhteiden täydentäjä (Ebrand 2015d).

4 NUOREN SEKSUAALISEN KALTOINKOHTELUN MUODOT

4.1 Laajalle levinnyt ihmisoikeusrikkomus

Seksuaalioikeuksiin kuuluu luovuttamattomasti yksilön seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Se tarkoittaa, että jokaisella on täydellinen vapaus päättää, kenen kanssa ryhtyy seksuaaliseen tekoon. (Aaltonen 2012, 133; Ihmisoikeudet i.a.) Seksuaalinen teko on toimintaa, jolla tavoitellaan seksuaalista kiihottumista tai tyydytystä (Rikoslaki 1889; Salokangas 2006, 174). Kaikki teot, jotka loukkaavat ihmisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, ovat seksuaalista kaltoinkohtelua. Siihen sisältyy kaikenlainen seksuaalinen häirintä ja toiminta, joka loukkaa henkilöä henkisesti tai fyysisesti. Kyse on lähtökohtaisesti yksilön kokemuksesta. Tekijä ja uhri voi olla kuka tahansa sukupuoleen tai ikään katsomatta. Kaikenlainen uhkailu, kiristäminen, johdattaminen seksuaaliseen tekoon ja sen toteutus on seksuaalista kaltoinkohtelua. (Aho, Kotiranta-Ainamo, Pelander & Rinkinen 2008, 30; Vilkkä 2011, 51; Väestöliitto i.a a.) Vastuu seksuaalisesta kaltoinkohtelusta on aina tekijällä. Esimerkiksi alaikäisen tekemä aloite ei vähennä aikuisen vastuuta tekonsa seurauksista. Laki suojelee erityisesti alaikäistä epätasa-arvoisilta suhteilta ja seksuaalisilta teoilta. (Aaltonen 2012,134; Nuorten Exit i.a. a; Rikoslaki 1889.)

4.2 Seksuaalinen häirintä

Kaikki sanallinen ja sanaton ihmisen seksuaalinen loukkaaminen, kuten esimerkiksi loukkaavat kommentit ja epämukava tuijottelu, ovat seksuaalista häirintää. Seksuaalisen häirinnän keskiössä on yksilön kokemus siitä, mikä tuntuu pahalta. Jokaisella on oikeus olla rauhassa, eikä häirintää kuulu kestää. (Vilkkä 2011, 40-45.) Vuonna 2013 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman kouluterveyskyselyn mukaan 54 prosenttia vastaajista oli kokenut seksuaalista häirintää joskus tai toistuvasti, ja suurin osa heistä oli tyttöjä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013.) Vuoden 2015 kouluterveyskyselyn mukaan seksuaalista häirintää puhelimesta tai Internetissä oli kokenut 13–16-vuotiaista peruskoululaisista tytöistä 28 prosenttia, kun saman kokemuksen jakoi lukion alaikäisistä tytöistä 33

prosenttia ja ammattikoulun työistä 37 prosenttia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

4.3 Johdattelu seksuaaliseen tekoon

Ammattikielessä seksuaaliseen tekoon johdattamisesta käytetään termiä grooming. Siihen kuuluu kaikenlainen toiminta, jonka tavoitteena on alaikäisen johdattaminen ja manipulointi seksuaaliseen toimintaan, kuten esimerkiksi loukkaavan kuvamateriaalin lähettäminen tai seksin eri muodot. (Pelastakaa lapset ry 2011.) Rikoslain (2011) mukaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja vastikkeelliseen seksiin johdattaminen on rangaistavaa. Johdattelua seksuaaliseen tekoon ilmenee myös sosiaalisen median ulkopuolella. Seksuaaliseen kaltoinkohdeltuun tähtäävät etsivät nuoria myös julkisilta paikoilta ja huonosti voivista perheistä. (Ost (2009, 34, 138.) Helsingin nettipoliisin ja Pelastakaa lapset ry:n tutkimuksen mukaan 48 prosenttia alle 16-vuotiaista tytöistä kertoi tuntemattoman henkilön ehdottaneen heille seksiä sosiaalisessa mediassa. (Forss 2014, 129-130).

4.4 Varsinainen seksuaalinen hyväksikäyttö

Rikoslain mukaan on kyse lapsen tai nuoren seksuaalisesta hyväksikäytöstä, kun joku täysi-ikäinen tekee seksuaalisen teon alle 16-vuotiaalle henkilölle tai saa tämän ryhtymään siihen. Jos henkilöiden välisessä iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kehityksessä ei ole suurta eroa, kyseessä ei ole rikos, jos siihen ei liity itsemääräämisoikeuden rikkomista. Jos hyväksikäyttävä osapuoli on valta-asemassa oleva henkilö suhteessa nuoreen, kuten esimerkiksi vanhempi, opettaja, valmentaja tai nuorisotyönohjaaja, on kyseessä rikos, jos nuori on alaikäinen. Kun hyväksikäyttöön liittyy väkivaltaa alaikäisen kohdalla, on aina kyse törkeästä raiskauksesta. Myös rikoksen tekee se, joka seuraa esimerkiksi internetin välityksellä alaikäistä, joka käyttäytyy tai on pukeutunut sukupuoliliveellisyyttään loukkaavalla tavalla. Edellä mainittujen rikosten yrittäminen on rikos itsessään. Myös ohimennen tapahtuva koskettelu herkkiin ruumiinosiin on rikos. (Rikoslaki 1889.)

Nuoren seksuaalinen hyväksikäyttö ei useimmiten ole väkivaltaista, vaan se on piilotettu illuusioon tasavertaisesta suhteesta tai johonkin nuorelle mieleiseen, kivaan ja hänen toivomaansa asiaan. Hyväksikäyttävän osoittama välittäminen tai rakkaus saa monesti nuorella aikaan halun olla tekijälle mieliksi, jonka takia nuori on seksuaaliseen tekoon suostunut. Myös pelolla on ollut merkittävä vaikutus seksuaaliseen hyväksikäyttöön myöntymiselle. (Pelastakaa lapset ry 2011.) Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen mukaan joka viides seksuaalisesti hyväksikäytetyistä kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista piti tekoa vääränä, kun muut joko eivät pitäneet tai eivät olleet siitä varmoja (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014, 171). Laitisen mukaan nuori suhtautuu usein raiskatuksi tulemiseen ansaittuna rangaistuksena. Seksuaalisen hyväksikäytön tuloksena nuori kokee useimmiten itsensä pahaksi ja syylliseksi. (Laitinen 2007, 40–41.)

4.5 Vastikkeellinen seksi

Rikoslain (1889) mukaan minkäänlaisen vastikkeen antaminen seksuaalisesta teosta alaikäiselle on rikos jo sitä yrittäessään. Vastike voi olla esimerkiksi rahaa, päihkeitä, tavaraa tai jotain abstraktiakin, millä on nuorelle merkittävää arvoa (Nuorten exit i.a. a). Vastikkeellista seksiä ja siihen koskevia pyyntöjä ilmenee paljon sosiaalisen median deittisivustoilla ja kuvajakelupalveluissa. Vuorelaisen ja Elonheimon mukaan huono-osaisuus yhdistää suurinta osaa nuorista, jotka suostuvat vastikkeelliseen seksiin. Sen on todettu olevan eräänlainen pääsylippu tiettyihin yhteisöihin, kuten esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa asuvien tyttöjen sisäpiiriin. Vuorelaisen ja Elonheimon mukaan vastikkeelliseen seksiin suostuvien nuorten elämää leimaavat kokonaisvaltainen hyvinvoinnin laskeminen ja tasapainoton elämä. (Vuorelainen & Elonheimo 2013.)

4.6 Seksuaalinen kaltoinkohtelu sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisessa mediassa esiintyvä seksuaalinen kaltoinkohtelu on moninaista ja se on yleistynyt maailmanlaajuisesti. Kaikki seksuaalisen kaltoinkohtelun muodot esiintyvät myös teknologian välityksellä. Seksuaalinen kaltoinkohtelu näkyy

eniten palveluissa, joissa julkisesti tai yksityisesti jaetaan kuvia toisten nähtäväksi. (Jay 2014.) Esimerkiksi Ruotsissa kaksi 15–16-vuotiasta tyttöä tuomittiin loukkaavista kommentteista, jotka kohdistuivat 38 nuoren kuviin Instagramissa (Reuters 2013.)

Suomessakin jatkuvasti suosiota kasvattava älypuhelimille suunniteltu Snapchat on saanut kritiikkiä sen ominaisuuksista. Palvelussa voidaan lähettää tekstiä, kuvia ja videoita niin, että ne häviävät sekuntien kuluttua. Palvelussa on myös mahdollisuus maksaa kätevästi toiselle käyttäjälle ilman riskiä luottokorttitietojen varastamisesta. Maksuominaisuus on palvelun puolesta rajoitettu yli 18-vuotiaille, vaikka todellinen käyttäjien iän valvominen on mahdotonta. (Snapchat Support i.a.) Tyypillistä on, että moni naiskäyttäjä saa palvelussa lukuisia kuvia miesten sukupuolielimistä, jos yksityisyysasetuksia ei ole muutettu niin, että vain tutut henkilöt saavat lähettää viestejä. Palvelu mahdollistaa myös vastikkeellisen seksin helpoksi. (Connect Safely 2015.)

Sosiaalisessa mediassa on helpompi tutustua uusiin ihmisiin, ja siellä voi syntyä luonnollisia rakastumisen tunteita. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja vastikkeelliseen seksiin tähtäävä pyrkii syventämään vuorovaikutussuhdetta nuoren kanssa kertomalla usein tekaistuja henkilökohtaisia kokemuksia ja tietoja. Hyväksikäyttöön tähtäävä lähestyy yleensä nuorta kommentoimalla nuoren kuvia, keskustelemalla tämän kiinnostuksen kohteista ja tarjoamalla ymmärrystä ja kaveruutta (Pelastakaa lapset ry 2011). Monesti vuorovaikutussuhde saa alkunsa yhteisöpalvelusta, kuten esimerkiksi Instagramista. Pelkästään sähköisten välineiden avulla syntyvä rakastuminen on suurilta osin kuviteltu. Toisen henkilön olemus, äänensävy ja tapa kommunikoida ovat vain oletuksia. Nuoren tietämättömyys ja naiivius saattavat synnyttää tien, jota kautta seksuaaliseen kaltoinkohteluun pyrkivä pääsee lähemmäksi tavoitettaan. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 89–90.)

Vuorovaikutussuhteen kehittyessä syvemmäksi on hyväksikäyttöön tähtäävällä mahdollista saada nuori manipuloitua seksuaaliseen tekoon. Pelastakaa lapset ry:n tutkimuksen mukaan sosiaalisen median kautta seksuaalirikoksen uhreiksi joutuneista 62 prosenttia oli 13–15-vuotiaita, 32 prosenttia 11–12-vuotiaita, 4 prosenttia 16–17-vuotiaita ja 2 prosenttia 9–10-vuotiaita. (Pelastakaa lapset ry

2011). Federal Bureau of Investigationin eli FBI:n arvion mukaan sosiaalisessa mediassa toimii maailmanlaajuisesti joka hetki noin 750 000 alaikäisen hyväksikäyttöön tähtäävää tekijää. (Forss 2014, 133).

4.7 Oireilu ja toipuminen seksuaalisen kaltoinkohtelun jälkeen

Seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemus voi purkautua monilla eri tavoilla, sillä se koskettaa ihmisiä eri tavoin. Tyypillisimmin kaltoinkohtelu vaikuttaa turvallisuudentunteeseen, ihmissuhteisiin ja itsetuntoon. Oireet voivat olla myös fyysisiä, kuten jatkuva aktiivisuus, univaikeudet, toimintakyvyn laskeminen koulussa ja vapaa-ajalla ja erilaiset kiputilat. Tyypillisiä ovat myös psyykkiset oireet, kuten masennus, itsetuhoisuus, keskittymishäiriöt, muutokset seksuaalisuudessa ja omaan kehoon suhtautumisessa ja erilaisiin aistihavaintoihin liittyvät pelkotilat. (Aho & Jokela 2008, 126–127; Cacciatore 2007, 354-357.) Kaltoinkohdeltu kokee usein syvää häpeää kokemuksesta, minkä takia sen kertominen on hyvin vaikeaa. On yleistä, että kaltoinkohdeltu tuntee suurta pelkoa muiden negatiivisesta suhtautumisesta hänen kokemukseensa. (Kallio 2015, 12; Nuoren Exit i.a a.)

Seksuaalisesta kaltoinkohtelusta toipumisessa ensisijaista on ohjaaminen oikeiden palvelujen ja tuen ääreen. Kallion (2015, 18–23) mukaan toipumisprosessissa merkittävässä roolissa ovat arjen rutiinit, luonto, lemmikit, liikkuminen, musiikki ja yleisesti kaikki iloa ja merkitystä elämään tuoneet asiat. Omien vahvuksien löytäminen, puhumiseen rohkaistuminen ja usko tulevaisuuteen ovat Kallion mukaan merkittävässä osassa seksuaalisesta kaltoinkohtelusta toipumisessa. Turvalliset ihmissuhteet ja ajan, avoimuuden ja armollisuuden korostuminen kaltoinkohtelua kokeneen elämässä auttavat pääsemään eteenpäin. (Kallio 2015, 24–32.)

5 KIRKON TYÖNTEKIJÄN ROOLI JA VASTUU

5.1 Rooli sielunhoitajana ja ennaltaehkäisijänä

Kirkon nuorisotyö tavoittaa suuren määrän eri ikäisiä nuoria erityisesti leirityön kautta, joista suosituin muoto on rippikoulu. Sen käy Suomessa vuosittain noin 84 prosenttia 15–vuotiaista nuorista. (Evankelis-luterilainen kirkko i.a. c.) Hardeckerin ja Bromanderin (2015, 159-160, 163) mukaan nuorten tärkeimmät syyt osallistua rippikouluun ovat konfirmaatiojuhla ja lahjat, yhteisöllisyys, siunauksen saaminen ja omaan uskoon liittyvät asiat. Kokkosen (2015, 197) tutkimuksen mukaan rippikoululaiset odottavat leiriltä eniten uusia sosiaalisia kokemuksia ja suhteita, ja usein odotukset myös täyttyvät. Kokkosen mukaan erityisesti leikit, sketsit ja laulut pitävät sisällään vahvoja sukupuoli- ja seksuaalisuuskäsitteitä, joita työntekijät tunnistavat heikosti. Esimerkiksi rippikoulun iltaohjelmassa voidaan loukata vakavasti nuorta, kun esimerkiksi sketsissä nauretaan tietyille roolille, joka muistuttaa vahvasti jonkun rippikoululaisen olemusta, pukeutumista tai seksuaalista suuntautumista. (Kokkonen 2015, 11, 167, 202-203, 268.)

Kirkon työn tärkeä erityispiirre on sielunhoito. Se on läsnä yhteisissä hetkissä ja yhtäläillä myös yksityisissä tilanteissa, joissa nuori hakee työntekijältä erityistä tukea ja apua henkilökohtaisiin asioihinsa (Evankelis-luterilainen kirkko i.a. b). Sielunhoidollinen tilanne voi alkaa yllättäen silloin, kun nuori kääntyy kirkon työntekijän puoleen. Kettusen mukaan olennaista sielunhoidollisessa tilanteessa on, että työntekijän apuun turvaututaan tämän nimikkeen vuoksi ja hänet nähdään auttajana. Sielunhoito ei siis edellytä ennalta sovittua ajankohtaa. (Kettunen 2016.) On kuitenkin tärkeää, että kirkon nuorisotyötä tekevä kertoo sielunhoidon mahdollisuudesta nuorille ja on itse valmis kohtaamaan sielunhoidolliset tilanteet. Tarvittaessa nuoren voi ohjata eteenpäin, jos työntekijän omat voimavarat eivät riitä. (Pruuki 2008a, 10–13.)

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on yhtä arvokas ja yhtäläisen kohtelun arvoinen (Evankelis-luterilainen kirkko 2012). Tämä on lähtökohtana myös yksityiseen sielunhoidolliseen keskusteluun, jonka keskiössä on kuunteleminen ja toivon ylläpitäminen. Hengellisyys, kuten esimerkiksi rukoile-

minen tai Raamatun lukeminen, ei automaattisesti kuulu sielunhoitoon, ellei nuori sitä toivo. Työntekijä voi kuitenkin jossain vaiheessa sielunhoidollista keskustelua kysyä, voiko hän rukoilla nuoren puolesta tai esimerkiksi lausua Herran siunauksen. Kirkon uskon mukaan Jumala on läsnä sielunhoidossa, vaikka häntä ei siinä mainittaisikaan. (Pruuki 2008a, 10–14.)

Nykyään kristillisessä teologiassa on yleistynyt ajatus siitä, että seksuaalisuus ja ruumiillisuus ovat hyviä Jumalan luomia asioita. Ihmisen oikeus päättää omista seksuaalisista rajoistaan kuuluu luovuttamattomasti nykyiseen kristilliseen ajatteluun. (Kainulainen 2006, 6,12-13; Vuola 2013, 101-104.) Ahon ja Jokelan mukaan työntekijän on tärkeää käsitellä omaa seksuaalisuuttaan ja kokemuksiaan, jotta hän voisi luontevammin kohdata seksuaalisuuteen liittyviä asioita työssään. Turvallisen ammattilaisen on täytynyt käsitellä omat haavansa liittyen esimerkiksi seksuaalisuuteen, jotta hän voi ottaa nuoren kokemukset vastaan. (Kirkon Nuorisotyönohjaajien Liitto i.a). Omien asenteiden ja mielipiteiden tiedostaminen ja pohtiminen on myös todella tärkeää, jotta työntekijä osaisi toimia keskustelutilanteissa ammatillisesti. Seksuaalisen kaltoinkohtelun ja seksuaalisuuden eri muotoihin ja sävyihin liittyy myös monenlaisia tunteita ja ennakkokäsityksiä, joita jokaisen työntekijän on hyvä itsenäisesti pohtia. (Aho & Jokela 2008, 111-112, 130-132.) On tärkeää, että työntekijä huolehtii omista voimavaroistaan. Työterveyspsykologin tukea ja työnohjausta on hyvä pyytää ajoissa esimieheltä. (Neuvoton 2015; Väestöliitto i.a. e.)

Seksuaaliseen kaltoinkohteluun voi liittyä usein sen salaaminen tekijän painostuksesta. On tärkeää antaa nuorille viesti siitä, että myös seksuaalisuudesta ja siihen liittyvistä kokemuksista voi tulla puhumaan. Seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisy on tärkeää aloittaa seksuaalisuuden ja seksuaalioikeuksien käsittelemisestä. Sosiaalisesta mediasta toimimista on myös syytä nuorten kanssa käsitellä. (Silverberg & Smyth 2015, 110, 114; Vilkkä 2011, 154-157.)

Kunnollisen alustuksen jälkeen on luontevampaa puhua seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja turvataidoista, joiden keskeisin viesti on, että nuori osaisi toimia tilanteessa, jossa hän itse huomaa olevan seksuaalista kaltoinkohtelua. Aaltosen mukaan turvataitoihin kuuluu, että nuori opettelee kieltäytymään suoraan ja jämäkästi. Paikalta poistuminen välittömästi ja luotettavalle aikuiselle asiasta

kertominen kuuluvat myös olennaisesti turvataitoihin. (Aaltonen 2012, 16.) Kirkon nuorisotyötä tekevä voi puhua näistä asioista esimerkiksi nuorteniltaopeuksissa tai leireillä. Opetusten yhteydessä asioista voidaan keskustella kuitenkin vain sillä tavalla, että henkilökohtaisia kokemuksia ei yhteisissä hetkissä jaeta. Yksityinen sielunhoidollinen keskustelu on tässä tapauksessa paras vaihtoehto. (Aho & Jokela 2008, 115.)

Nuoret kiintyvät helposti aikuisiin, joille he ovat pystyneet jakamaan arkoja ja henkilökohtaisia asioita. Jos yksittäinen keskustelutilanne etenee sielunhoidolliseen suhteeseen, on silloin erityisen tärkeää työntekijän asettaa rajat yhteydenpidolle nuoren kanssa tarpeen vaatiessa. Eteenpäin ohjaaminen ei ole viesti hylkäämisestä, vaan siitä, että ymmärtää oman osaamisen ja jaksamisen rajat. (Kallio 2015, 147–148; Pelo 2015.)

5.2 Huoli puheeksi

Kun työntekijällä herää huoli nuoresta, on ensisijaisen tärkeää käsitellä huolen tunne ennen mitään toimenpiteitä. Huolen vyöhykkeet ja huolen puheeksiottamisen menetelmä ovat työkaluja, joiden tavoitteena on auttaa työntekijää käsittelemään huolen tunnetta ja puuttumaan huolestuttavaan tilanteeseen mahdollisimman varhain ja ammatillisesti oikealla tavalla. Huolen vyöhykkeet jakaa huolen neljään eri kategoriaan sen perusteella, kuinka huoli subjektiivisesti koetaan ja ymmärretään. Se määrittelee huolen neljään vyöhykkeeseen, jotka kuvaavat huolen vakavuutta. Ensimmäisessä vyöhykkeessä ei ole huolta lainkaan. Toisessa vyöhykkeessä on käynyt pieni huoli tai ihmettely ehkä toistuvastikin, jolloin voi itse ottaa asian nuoren kanssa puheeksi. Kolmannessa eli harmaassa vyöhykkeessä huoli on tuntuva ja työntekijälle on epäselvää, onko kyseessä suurempi huoli. Tässä tilanteessa on hyvä jo pyytää tukea ja neuvoja ammattilaisilta tilanteeseen. Neljäs vyöhyke kuvaa erittäin suurta huolta, jossa työntekijän omat keinot ovat lopussa. Tilanne vaatii välittömästi muutosta ja eteenpäin ohjaamista. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014.)

Huolen puheeksiottamisen menetelmän keskiössä on kunnioittavan keskustelun tukeminen ja kysymyslomakkeen mahdollinen käyttäminen. Lomakkeessa ky-

symykset on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa kartoitetaan työntekijän huolta ja sen vakavuutta, toisessa pyritään löytämään kunnioittava ja arvostava tapa ilmaista huoli ja kolmas osa keskittyy puheeksiottamisen reflektointiin ja jatkotoimenpiteisiin. Lomake on suunnattu erityisesti tilanteisiin, joissa huoltajakin on läsnä, mutta on sovellettavissa myös vain nuoren kanssa tapahtuvaan keskusteluun. (Eriksson & Arnkil 2012, 7, 12-13; Kaiponen & Bykachev i.a.; Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil 2012, 19.)

On ensisijaisen tärkeää, että seksuaalista kaltoinkohtelua kokenut saisi puhuttua avoimesti kokemuksestaan turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä. Vastuullinen kirkon työntekijä on myös sielunhoitaja, jonka tehtävänä on auttaa nuorta löytämään voimavaroja vaikeidenkin asioiden äärellä ja ohjata tarvittaviin palveluihin (Pruuki 2008a, 10–11.) Vääränlaiset käsitykset kaltoinkohtelua kokeneen syyllisyydestä tapahtuneeseen on korjattava. Kaltoinkohtelua kokeneelle on tärkeää kertoa, että hänen kokemansa oireet ovat normaaleja, eivätkä hänen syytään. (Aho & Jokela 2008, 128; Cacciatore 2007, 358.)

Kallio korostaa, kuinka ammattilaisen tulisi kohdata nuori tämän kokemuksesta huolimatta ei vain uhrina, vaan kokonaisvaltaisena ihmisenä. Kallion mukaan työntekijän tärkein tehtävä on ylläpitää toivoa kulkiessaan nuoren vierellä. (Kallio 2015, 13.) Samalla työntekijän on tärkeää tehdä selväksi keskustelutilanteessa oma vastuunsa ja ilmoitusvelvollisuutensa nuorelle ja selittää niiden merkitys ja perusteet. Vaikka syytä lastensuojelu- tai rikosilmoitukselle ei olisi, on syytä ottaa selvää mitä palveluja ja tukea on tarjolla ja olla nuoren tukena palveluihin yhteyttä otettaessa. (Aho & Jokela 2008, 115; Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 71-72; Rikosuhripäivystys i.a. b.)

5.3 Kohti ammatillista keskustelua

On tärkeää, että keskustelu nuoren kanssa toteutetaan mieluiten julkisessa tilassa, jossa ei tarvitse pelätä, että kukaan muu kuulee keskustelua. Pruukin mukaan työntekijän on tärkeää pohtia omaa lähestymistään keskusteluun ja kuuntelemiseen. Kohteliaisuuden ja kiinnostumisen eroa on hyvä pohtia omassa kuuntelemisessä ja myös sitä, miten asioita itse esittää puhuessaan. Ymmär-

tävä ja kunnioittava keskusteleminen jättää toiselle tilaa jatkaa puhumista. On ensisijaisen tärkeää olla tuomitsematta nuorta tai olla kauhistelematta hänen kertomaansa, vaikka se järkyttäisikin työntekijää. (Pelo 2015; Pruuki 2008a, 12–13, 15.)

Pruuki korostaa sitä, kuinka läsnäolo ja hetkessä oleminen näkyvät. On tärkeää, että keskustelussa voitaisiin puhua mahdollisimman rehellisesti ilman ylimääräisiä tulkintoja toisen puheesta. (Pelo 2015.) Seksuaaliseen kaltoinkohteluun ja seksuaalisuuteen yleisesti liittyvä keskustelu vaatii kirkon nuorisotyötä tekevältä erityistä keskittymistä ja herkkyyttä nonverbaalin viestinnän, kuten ilmeiden ja kehon eleiden havainnointiin, jonka rooli nuoren seksuaalisuuteen liittyvässä keskustelussa on hyvin merkittävä. (Bildjuskin & Ruuhilahti 2010 71-72.) Työntekijälle luonteva tapa osoittaa halua ymmärtää ja olla kiinnostunut voi olla nyökyttelyä tai myötäilevää äännähtelyä. (Valkila 2015.)

Keskustelua voi tarvittaessa ohjata erilaisten kysymysten avulla. Nuoren kokemuksen, tilanteen ja tunteiden kartoittaminen on tärkeää, ellei nuori osaa itse niistä tarpeeksi kertoa. Pruuki pitää tärkeänä dialogin ilmentäjänä sitä, että työntekijä esittäisi reflektioivia kysymyksiä liittyen siihen, mitä nuori on kertonut. (Pelo 2015; Pruuki 2008b, 280–283.) Suorat ja yksinkertaiset kysymykset ja nuoren tarinan uskomisen ovat tärkeitä lähtökohtia seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneen kohtaamisessa. (Kallio 2015, 13). Oman epätäydellisyyden myöntäminen on myös erittäin tärkeää. Jos huomaa, että ei olekaan kuunnellut tai osannut keskittyä, on se hyvä myöntää heti. Rehellisyys ja aitous kasvattavat luottamusta ja alentavat nuoren kynnystä tulla puhumaan. (Pruuki 2008a, 18–19.)

5.4 Vastuu toimia

Kirkon nuorisotyötä tekevää työntekijää sitoo vaitiolovelvollisuus. Kaikki henkilökohtaiset tiedot nuoresta ja hänen kokemuksistaan ovat vaitiolovelvollisuuden alaisia siitä huolimatta ovatko ne tulleet työntekijän tietoon sielunhoidossa tai sen ulkopuolella (Evankelis-luterilainen kirkko 2011; Kirkkolaki 1993; Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1999.) Kun on syytä epäillä, että alle 18-

vuotiaaseen on kohdistunut seksuaalirikos, on kirkon nuorisotyötä tekevien työntekijöiden ja muiden lastensuojelulaisissa määriteltyjen tahojen velvollisuus tehdä nuoresta lastensuojeluilmoitus ja rikosilmoitus poliisille (Lastensuojelulaki 2007). Huolen ilmetessä on tärkeää ottaa yhteyttä myös nuoren huoltajiin, ellei ole syytä epäillä seksuaalirikosta, johon huoltaja on syyllistynyt. Kaikesta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta on tärkeää alaikäisen tapauksessa konsultoida järjestöjä, paikallisia sosiaalityön viranomaisia tai poliisia. Tarvittaessa poliisi suorittaa esitutkinnan, jonka jälkeen tehdään päätös, eteneekö asia syyteharjintaan ja sitä kautta oikeuden käsittelyyn (Koivukangas, Porras & Rantanen 2012, 4–5, 7–11, 18.)

Virkaan vihittyjä pappeja sitoo rippisalaisuus, joka sitoo myös virassa toimivia kirkon lehtoreita. Kirkkolaisissa (1993) määritellyn erityisen vaitiolovelvollisuuden muka pappi ei saa kertoa eteenpäin ripissä tai sielunhoidollisessa keskustelussa kerrottua asiaa. Rikoslaisissa on kuitenkin määritelty rikokset, joista papin pitää kertoa, jos papilla on syytä epäillä, että ne tulevat tapahtumaan tulevaisuudessa. Seksuaalisen kaltoinkohtelun alaisista rikoksista raiskaus, törkeä raiskaus ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö kuuluvat tähän kategoriaan. (Rikoslaki 1889.)

Papin on tärkeää ensin kehottaa ripissä tai sielunhoidollisessa keskustelussa asiasta uskoutunutta kertomaan rikoksesta viranomaisille. Pappi ei saa kuitenkaan ilmiantaa hänelle asian kertonutta henkilöä, sillä ripissä tai sielunhoidossa uskoutunut henkilö ei saa tulla ilmi välillisestikään. Esimerkiksi tilanteessa, jossa uskoutuja on toinen asiasta tietävä osapuoli, pappi ei voi ilmoitusta tehdä. (Alaranta 2010, 7–8; Evankelis-luterilainen kirkko 2011; Häkkinen i.a.; Kirkkolaki 1993.)

Jo tapahtunutta rikosta pappi ei saa kertoa eteenpäin. Pappi voi anonymisti puhua sielunhoidon ja ripin vaikeista tilanteista työnohjauksessa tai esimerkiksi sosiaaliviranomaisten kanssa. Julkisissa puheissa, kuten saarnassa, anonymiikin tapausten jakaminen rikkoo Kettusen (2013, 139–140) mukaan rippisalaisuutta. Nuoren luvalla lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei kuitenkaan riko papin rippisalaisuutta. Jos nuori ei siihen suostu, on papin velvollisuus kuitenkin yrittää saada nuori kertomaan asiasta viranomaiselle, joka voi ilmoituksen tehdä.

Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi saman seurakunnan nuorisotyön ohjaaja. Papin on myös kehoitettava uskoutujaa hakemaan tarvittaessa apua. Hiippakuntien tuomiokapituleiden lakimiesasessorit ja hiippakuntadekaanit antavat tarvittaessa tukea papeille ja virassa toimiville lehtoreille kysymyksiin vaitiolovelvollisuudesta. (Liimatainen 2016; Sakasti i.a. b.)

6 TUKEA TARJOLLA

6.1 Palvelut nuorelle

Internetissä ja sosiaalisessa mediassa on monia tahoja, jotka ylläpitävät nuoria tukevia palveluita ennaltaehkäisevässä mielessä ja myös tueksi kaltoinkohtelun jälkeen. Tyypillisimpiä työmuotoja ovat kysy ja vastaa -palstat, tukipuhelimet ja tukichatit, joissa nuoret voivat kysyä seksuaalisuuteen liittyvistä apua ja saada niihin vastauksia ja tukea. Tekstaritupu on evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämä palvelu, johon koululaiset voivat ottaa yhteyttä missä asioissa tahansa tekstiviestillä tai sähköpostilla. Viesteihin vastaavat kirkon kasvatuksen ammattilaiset. (Tekstaritupu i.a.) lastensuojeluliitto pitää yllä lasten ja nuorten puhelinta, kirje- ja chat-palvelua, joihin nuori voi ottaa yhteyttä koska tahansa ja koskien mitä tahansa asiaa (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.).

Väestöliitto ylläpitää erityisesti pojille suunnattua puhelinpalvelua, nettivastauttoa ja kysy ja vastaa -palsta (Väestöliitto i.a. c; Väestöliitto i.a. d). Nuorten Exit keskittää tukensa verkkoon erityisesti chat- ja kysy ja vastaa-palveluiden muodossa erikoistuen seksuaalisen kaltoinkohtelun ja vastikkeellisen seksin kysymyksiin (Nuorten Exit i.a. b). Pelastakaa lapset ry pitää yllä verkkonuorisotalo Netaria, jonka tavoitteena on tukea nuorten kasvua kaiken yhteisen tekemisen kautta ja tarjota keskusteluapua tarvittaessa. (Pelastakaa lapset ry i.a.). Erityisesti seksuaalirikosten uhriksi joutuneelle on tarjolla keskitettyjä palveluita. Rikosuhripäivystys tarjoaa keskusteluapua ja tarvittaessa juristiaapua ja henkilökohtaisen tukihenkilön rikosprosessin ajaksi. (Rikosuhripäivystys i.a.). Raisauskriisikeskus Tukinainen tarjoaa samantyyppistä tukea ja kriisiapua seksuaalisen väkivallan- ja hyväksikäytön uhreille (Nettitukinainen i.a.).

6.2 Tukea ammattilaiselle

Kirkon nuorisotyötä tekeville on tarjolla internetissä materiaalia ja tietoa seksuaalisuuden teemoihin liittyen ja mahdollisuus ottaa yhteyttä ammattilaisiin. Väestöliitolla on paljon seksuaalikasvatukseen liittyvää materiaalia lasten ja nuor-

ten kanssa työskenteleville ammattilaisille, kuten esimerkiksi erityisesti nuoria koskevat seksuaalioikeudet (Väestöliitto i.a. f; Väestöliitto i.a. g). Nuorten Exit tarjoaa koulutuksia ja konsultaatiota erityisesti nuorten seksuaalisen kaltoinkoh- teluun ja vastikkeelliseen seksiin liittyen (Nuorten Exit i.a. c.). Nettipoliisi osallis- tuu tarpeen mukaan rikosepäilyjen selvittelyyn sosiaalisessa mediassa, vaikka kyse ei olisikaan rikoksesta (Poliisi i.a; Meritähti 2015). Rikosuhripäivystys tar- joaa tietoa ja tukea rikosprosessista ja rikoksen uhrin rinnalla kulkemisesta (Ri- kosuhripäivystys i.a. b).

7 PRODUKTION PROSESSI

7.1 Työn muotoutuminen ja oikean yhteistyön löytyminen

Sain opinnäytetyöidean syksyllä 2012 vanhemman vuosikurssin opiskelijoilta. He olivat ottaneet selvää Suomi24:n chat-palveluihin liittyvistä huhuista, joiden mukaan palvelussa olisi paljon alaikäisten seksuaaliseen hyväksikäyttöön tärkeitä. He olivat kirjautuneet chattiin, osa alaikäisenä tyttönä ja osa ilman ikätietoja. Hyvin pian he saivat koottua runsaasti materiaalia viesteistä, joissa ehdotettiin seksiä tai, jotka muuten olivat selvästi seksuaalissävytteisiä. Suomi24 oli kiinnostunut lähtemään tekemään yhteistyötä opiskelijan kanssa, joka haluaisi tehdä produktiivisen opinnäytetyön, jotta ongelmaan voitaisiin puuttua paremmin. Tartuin tilaisuuteen, ja aloin tehdä opinnäytetyönäni kahden lyhytelokuvan sisältöjä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta 13–17-vuotiaille nuorille ja nuorten vanhemmille. Työn prosessi alkoi keväällä 2014 teorian kartoittamisella. Aihe osoittautui kuitenkin hyvin haastavaksi ja vaikeaksi, mistä johtuen vaihdoin opinnäytetyöni aihetta ja yhteistyökumppania vuoden 2016 alussa.

Otin yhteyttä KKP:n johtajaan Päivi Kähköseen tammikuussa 2016. Kysyin, olisiko heillä tarvetta opinnäytetyölle, joka käsittelee seksuaalista kaltoinkohtelua ja olisi suunnattu esimerkiksi kirkon työntekijöille. Ehdotukseni herätti välittömästi mielenkiinnon KKP:ssä, jonka jälkeen opinnäytetyöprosessini käynnistyi uudestaan. (Kähkönen 2016.)

7.2 Suunnitteluvaihe

Prosessi eteni hyvin nopeasti ja tapasimme KKP:n yhteyshenkilön Minna Tuomisen kanssa, jolloin keskustelimme tarkemmin odotuksista ja tarpeista, mitä KKP:llä oli työntekijöiden suhteen. Tapaamisessa sovittiin, että tuotan sisällön oppaaseen, jonka visuaalisesta ilmeestä ja tuottamisesta KKP vastaa. Keskustelussa pohdittiin elementtejä, joita opas voisi sisältää. Yhteistyön käytänteistä keskusteltiin vielä tarkemmin toisessa tapaamisessa, missä virallinen yhteistyösopimus allekirjoitettiin. Esitin Tuomiselle alustavan rungon oppaasta, jossa tekstiin oli

muotoutunut lopullisen version kaltainen jaottelu. Rippikoulun ja vaitiolovelvollisuuden teemat nousivat keskustelussa tärkeiksi näkökulmiksi oppaaseen.

Olin kerennyt kartoittamaan hyvin laajasti teoreettista viitekehystä ennen uuden yhteistyön alkamista KKP:n kanssa. Yhteistyökumppanin ja työn muodon vaihtumisen myötä myös teoreettista viitekehystä piti muuttaa ja täydentää hyvin merkittävästi. Erityisesti kirkon nuorisotyötä tekevän työntekijän näkökulma edellytti runsaan lähdemateriaalin omaksumista. Ajankohtaista tietoa löytyi hyvin kattavasti, vaikka välillä lähteiden löytäminen oli vaikeaa ja hidasta. Teorian hankinnassa sain tukea prosessin eri vaiheissa Diakonia-ammattikorkeakoulun opettajilta, KKP:ltä ja Nuorten Exitiltä.

7.3 Kohti lopullista versiota

Oppaan toteuttamisessa pyrin alusta lähtien siihen, että pystyisin tuomaan vaikean teeman esille mahdollisimman helppolukuisessa ja tiiviissä paketissa. Oppaan tieto-osuus koostui pääosin teoriasta, jonka olin kirjoittanut edelliseen työhöni. Kuukausia aiemmin kirjoitetun teorian yhdistäminen uuteen työhön osoittautui haastavaksi. Koin vaikeuksia siinä, miten tuoda asiat esille niin, että työ täyttäisi sille annetut tavoitteet.

Ensimmäinen versio oppaasta valmistui ja pyysin siitä palautetta Nuorten Exitin työntekijöiltä, Johanna Vellingiltä ja Riikka Forssilta. He antoivat runsaasti rakentavaa palautetta siitä, miten asiat voisi ilmaista paremmin. Sosiaalisen median roolia työssä ja senhetkisessä otsikossa myös kyseenalaistettiin, jonka takia päädyin jättämään sosiaalisen median pois työn otsikosta ja tiivistämään sen roolia työssäni entisestään. (Auvinen 2016.) Päädyin siihen, että oppaassa sosiaalista mediaa käsitellään nimenomaan tärkeänä esimerkkiympäristönä nuorten seksuaaliselle kaltoinkohtelulle.

Samasta versiosta sain palautetta yksilöohjauksessa myös ohjaavalta opettajalta Minna Valtoselta. Työn teksti kaipasi paljon selkeytystä ja uudelleen muotoilua. Oppaassa teksti oli pääsääntöisesti asetettu ranskalaisin viivoin, joita vähensin runsaasti palautteen jälkeen. Koin, että taulukkomainen asioiden esittäminen oli vaikeaa. Erityisesti Kirkon työntekijän rooli ja vastuu -luku laajeni enti-

sestään Valtoselta saamani palautteen perusteella. (Valtonen 2016.) Opinnäytetyön sisällön pitäminen tiiviinä ja keskeisenä tuotti hyvin paljon vaikeuksia erityisesti prosessin loppuvaiheessa.

7.4 Oppaan runko

Oppaan sisältö (ks. liite 2) pohjautuu edellä kuvattuun teoreettiseen viitekehykseen. Materiaalin teemat voidaan jakaa kahteen osaan. Ensimmäisen osan tavoitteena on antaa ajankohtaista tietoa nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta sosiaalisessa mediassa, jotta työntekijä tietäisi, mistä asiassa on kyse. Toisen osan tavoitteena on antaa neuvoja ja keinoja siihen, miten työntekijä työssään voisi ennaltaehkäistä ja toimia tilanteessa, missä nuori on kokenut seksuaalista kaltoinkohtelua. Oppaaseen pyrittiin ottamaan vain ne tiedot, jotka olivat välttämättömiä ja ajankohtaisia nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun kannalta. Keskeisimmät käsitteet ja teemat pyrittiin avaamaan, jotta aihetta voisi lähestyä tarkemmin kirkon työntekijän näkökulmasta. Nuoren seksuaalisen kaltoinkohtelun monimuotoisuus pyrittiin avaamaan mahdollisimman selkeästi ajankohtaisen lähdemateriaalin, tutkimusmateriaalin ja rikoslain avulla.

Toisessa osassa pyrittiin tuomaan tiiviisti ja käytännönläheisesti vinkkejä siihen, miten kirkon nuorisotyötä tekevä työntekijä voi työssään kohdata seksuaalista kaltoinkohtelua. Aihetta lähestytään oppaassa ennaltaehkäisyn ja työntekijän henkilökohtaisen valmistautumisen näkökulmasta. Ennaltaehkäisyn keskeisimpänä näkökulmana oppassa korostuu seksuaalisuuden eri teemojen ja seksuaalisen kaltoinkohtelun käsitteleminen viikkotoiminnassa ja leireillä. Yhteistyökumppanin toiveiden mukaisesti esimerkkinä seksuaalisen kaltoinkohtelun ilmenemisessä ja ennaltaehkäisemissä käytetään rippikoulua. Työntekijän omien kokemusten ja haavojen käsitteleminen tulee oppaassa esiin edellytyksenä, jotta työntekijä voisi toimia turvallisena ammattilaisena.

Kirkon nuorisotyötä tekevän roolia ja vastuuta käsitellään oppaassa huolen puheeksiottamisen kautta. Huolen vyöhykkeiden ja huolen puheeksiottamisen menetelmän tavoitteina on auttaa työntekijää käsittelemään syntynyttä huolta nuoresta ja toimimaan ammatillisesti. Luvussa tulee esiin myös näkökulma siitä,

että nuori voi tulla yllättäen kertomaan seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksesta. Oppaassa pyritään antamaan yksinkertaisia vinkkejä sielunhoidolliseen keskusteluun, jotta työntekijä voisi kohdata nuoren ammatillisesti vaikeissakin tilanteissa. Kirkon nuorisotyötä tekevän roolin mahdollisuudet ja rajoitukset ja eteenpäin ohjaamisen tärkeys korostuvat erityisesti toisessa osassa. Vaitiolovelvollisuuteen pyrittiin tuomaan selkeyttä, koska opas on suunnattu myös nuoris- ja rippikoulutyötä tekeville papeille.

Oppaan lopussa on tärkeitä yhteystietoja, materiaalinkkejä ja tiivis lähdeluettelo työntekijän avuksi. Suuri osa yhteystiedoista koskevat ammattilaisia, joiden puoleen nuorta voi ohjata. Loput yhteystiedoista ovat tahoja, joihin työntekijä voi itse olla yhteydessä. Lisämateriaali on sekä sähköisten linkkien ja kirjallisten lähteiden muodossa.

8 POHDINTA

8.1 Eettisyys ja hyvän oppaan kriteerit

Produktiivisen opinnäytetyön eettisyys pohjautuu lähdetiedon ja olemassa olevien käytänteiden kriittiseen tarkasteluun (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11). Pyrin suositusten mukaan käyttämään mahdollisimman ajankohtaista lähdetietoa opinnäytetyöni pohjana. (Hirsjärvi, Remes & Hirsjärvi 2009, 113). Eettisyys näkyy myös nuorisotyönohjaajilta saamani palautteen viittaamisessa, jossa ei näy tietoja, joista palautteen antajat voisi tunnistaa. Koen kuitenkin, että työni eettisyys ja luotettavuus näkyy eniten siinä, kuinka monipuolinen lähdeaineisto työni takana on. Esimerkiksi vuoden 2015 kouluterveyskyselyn tulos nuorten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä on 20 prosenttiyksikköä pienempi, kuin vuonna 2013. En löytänyt tästä kuitenkaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilta tietoa, että tuoreempi tieto olisi epäluotettavampi. Ajattelen, että tässäkin tapauksessa oli tärkeää tuoda ajankohtaisinkin tutkimustieto.

Lehtori Marja Lindholmin (2016) ohjeiden mukaan tarkastelin opasta hyvän oppaan kriteerien kautta. Hyvässä oppaassa on tärkeää, että sen kieli ja muoto on tehty ajatellen sen kohderyhmää. Torkkolan, Heikkisen ja Tiaisen (2002, 36-37) mukaan oppaassa on hyvä puhutella oppaan lukijaa sinä- tai te sanalla. Päädyin kuitenkin passiivimuotoon Valtosen (2016) antaman palautteen myötä, jonka mukaan sinuttelu tekstissä saattoi helposti antaa väheksyvän tai käskyttävän viestin. Passiivimuoto oli helpompi ratkaisu.

Mielestäni oppaassa on tärkeää, että se herättää heti alusta alkaen mielenkiinnon lukijassa. Tärkeimmät tiedot pitäisi tulla ensin. Koin kuitenkin vaikeaksi sen, missä järjestyksessä oppaassa eri lukujen pitäisi olla. Päädyin kuitenkin käsittelemään oppaassa ensin ilmiötä ja sitten kirkon nuorisotyötä tekevän roolia ja vastuuta.

Hyvärisen (2005) mukaan on tärkeää, että oppaassa otsikot selkeyttävät ja keventävät tekstisisältöä kertomalla, mitä teksti pitää sisällään. Koin otsikoiden tekemisen hyvin haastavaksi, sillä halusin luoda niillä myös keveyttä työn tekstiin. Tämä ei kuitenkaan mielestäni hyvin onnistunut. Mielestäni kokonaisuudes-

saan oppaani kuitenkin täyttää hyvän oppaan kriteerit myös siinä, että teksti on saamani palautteenkin perusteella helposti ymmärrettävää. (Torkkola, Heikkinen & Tiainen 2002, 42-43.)

8.2 Tavoitteiden täytyminen palautteen ja oman arvion mukaan

Pyysin palautetta sähköpostilla viideltä evankelis-luterilaisen kirkon virassa olevalta nuorisotyönohjaajalta, joista palautteeseen vastasi neljä työntekijää. Palautetta antaneet vastasivat antamaani palautelomakkeeseen (ks. liite 1). Työtä pyydettiin tarkastelemaan lomakkeessa kysytyjen kysymysten ja opinnäytetyön tavoitteiden kautta.

Ensimmäinen tavoitteeni oli tuoda tietoa seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Palautteen perusteella tämä tavoite täyttyi todella hyvin. Palautteessa kiitettiin ajankohtaisesta teemasta, uusista näkökulmista ja teorian tiedon ytimekkästä esittämisestä. Kritiikkiä tuli osalta koskien Nuoren elämä tänään –lukua ja sen tarpeellisuutta. Koen itse kuitenkin, että oppaassa on tärkeää kertoa tiiviisti nuoren seksuaalisesta kehityksestä ja siitä, mitä suurin osa nuorista tekee vapaa-ajalla. Kaikille kirkon nuorisotyötä tekeville työntekijöille nämä tiedot eivät välttämättä ole itsestäänselvyyksiä.

Mielestäni nuoren elämäntilanteen huomioiminen oppaassa tukee keskeisellä tavalla seksuaalisen kaltoinkohtelun käsittelyä. Oppaassa käsitellään nuorten elinympäristöä erityisesti sosiaalisen median kautta, koska suurin osa nuorista viettää siellä paljon aikaa ja siellä tapahtuva seksuaalinen kaltoinkohtelu on suhteellisen yleistä. (Forss 2014, 129-130; Ebrand 2015b; Pelastakaa lapset ry 2011). Koen, että seksuaalinen kaltoinkohtelu avataan oppaassa hyvin ymmärrettävällä ja tiiviillä tavalla. Kaltoinkohtelun subjektiivisuus ja toisaalta rikoslain määritelmät tulivat ilmi mielestäni helposti ymmärrettävällä tavalla. Viitattu tutkimustieto oli mielestäni keskeisin tiivistelmä siitä laajasta tietomäärästä, mitä aiheesta löysin.

Toinen tavoitteeni oli antaa tukea toimimiseen tilanteissa, joissa herää huoli seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Tämän tavoitteen täyttymiseen liittyi palautteessa eniten kritiikkiä. Oppaaseen kaivattiin lisää konkreettisia esimerkkejä

työhön, jonka koin erittäin tärkeänä kehitysehdotuksena työssäni. Korjasin työtä tekemällä ennaltaehkäisemistä käsittelevästä luvusta mahdollisimman helposti lähestyttävän esimerkkejä lisäten. Palautteessa kritisoitiin myös rippikoulun erikseen käsittelyä ilman viittausta muuhun leirityöhön. Koin kuitenkin tärkeänä esittää rippikoulun yhtenä esimerkkinä siitä, miten kirkon nuorisotyössä voi ilmetä seksuaalista kaltoinkohtelua ja miten sitä voisi käsitellä. Korjasin lukua lisäämällä, että käsittelen rippikoulua, koska se on suosituin ja eniten nuoria tavoitettava työmuoto kirkossa.

Mielestäni toinen tavoite täyttyi hyvin, vaikka kirkon työntekijän näkökulman tuominen osoittautui hyvin haastavaksi. Pyrin opasta tehdessäni rohkaisemaan kirkon työntekijää pohtimaan omaa avoimuuttaan ja rooliaan, niin että hän voisi kasvaa turvallisemmaksi ja helpommin lähestyttävämmäksi ammattilaiseksi. Koin sen tärkeänä, koska nuoret kertovat internetissä ilmenevistä vaaratilanteista vanhemmille heikosti (Microsoft 2009). Tämä osoittautui kuitenkin hyvin haastavaksi näkökulmaksi toteuttaa ja sitä olisi voinut työssä tuoda paremmin esille perehtyen laajemmin saatavilla olevaan kirjallisuuteen kirkon työntekijän ammatillisuudesta ja siihen liittyvistä asioista.

Pidän tärkeimpänä painotuksena työssäni vinkkejä huolen puheeksiottamiseen nuoren kanssa, ammatilliseen sielunhoidolliseen keskusteluun, omaan jaksamiseen ja ilmoitusvelvollisuuteen. Oppaan tavoitteena oli ensisijaisesti antaa työvälineitä kirkon nuorisotyötä tekeväälle työntekijälle, jotta hän osaisi myös ohjata nuorta ajoissa eteenpäin. Pidän tärkeänä, että työntekijä voi kulkea nuoren rinnalla, vaikka tämä olisikin jo jossain hoitosuhteessa seksuaalisen kaltoinkohtelun takia. Sielunhoidon ja terapian välinen raja on kuitenkin usein vaikeaa hahmottaa. Tämän takia minulla oli erityisiä vaikeuksia antaa kirkon nuorisotyötä tekeväälle hyödyllisiä vinkkejä sielunhoitoon niin, että neuvot tukisivat hänen rooliaan parhaiten. Koen kuitenkin, että onnistuin luomaan tarpeeksi käytännöllisiä vinkkejä ja esimerkkejä helpottamaan kirkon nuorisotyötä tekeviä työssään.

Kirkon työntekijän oman jaksamisen ja rajat koin tärkeäksi tuoda tiiviisti kappaleessa esiin korostaen sitä, että tuen ja avun pyytämisen kynnyks voisi olla mahdollisimman matala. Samalla koin oleelliseksi tuoda esiin ilmoitusvelvollisuuteen liittyvät asiat. Pappien vaitiolovelvollisuutta käsitellään työssä erikseen, koska

suuri osa papeista on jollain tavalla mukana nuoriso- ja rippikoulutyössä. Tuomisen (2016) mukaan rippisalaisuus on herättänyt hämmennystä monissa kirkon työntekijöissä. Pyrin käsittelemään asian mahdollisimman tiiviisti ja yksinkertaisesti, jotta kirkkolain näkökulma selviäisi oppaan lukijalle.

Kolmas tavoitteeni oli välittää tietoa ammattilaisista, joilta työntekijä voi saada tukea tai joille nuorta voi tarvittaessa ohjata. Palautteessa kiitettiin, että yhteystiedot ja materiaalit olivat helposti saatavilla, jos tarve niille tulevaisuudessa tulee. Mielestäni tavoite täyttyi hyvin, sillä sain opinnäytetyöprosessini aikana hyvin kattavan käsityksen siitä, mitä tukea erityisesti nuorille on tarjolla. Työntekijälle suunnatun tuen ja materiaalin valitsemisessa oli hieman vaikeuksia. Koen silti, että oppaassa on keskeisimmät toimijat ja materiaalit, joista saada lisätietoa ja tukea.

Prosessin aikana koin haastavaksi paikoin lähdemateriaalin vaikean saatavuuden. Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa minulla ei ollut mahdollisuuksia yhtä laajaan lähdemateriaaliin, koska olin muuttanut Espoosta Tampereelle. Esimerkiksi hyvän oppaan kriteereihin jouduin soveltamaan vain potilasohjeisiin tarkoitettuja ohjeita soveltuvampien kriteerien puutteessa. Koen, että kiireen ja voimavarojen puutteen takia työni viimeistely jäi liian vähäiseksi. Pidän kuitenkin tärkeänä, että sain käytyä työtäni läpi viimeistenkin kommenttien valossa, mitä työstä sain.

Kokonaisuutena opasta kehuttiin palautteessa ajankohtaisena, ytimekkäänä ja helppokäyttöisenä. Koen myös itse, että oppaasta kehittyi erityisen tiivis ja helppolukuinen. Nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta on olemassa hyvin vähän oppaita. Tapa, miten työssäni on yhdistettynä tiivistetysti nuoren elämä, sosiaalinen media, seksuaalinen kaltoinkohtelu ja kirkon työntekijän erityinen rooli ja vastuu, on ainutlaatuinen, eikä sellaista ole ennen tehty. Minua pyydettiin pitämään oppaasta luento KKP:n toteuttamassa koulutuksessa, joka järjestettiin kymmenelle kirkon kasvatustyöntekijälle. Luennosta sain positiivista palautetta.

8.3 Ammatillinen kasvu työn edetessä

Opinnäytetyöprosessi oli minulle todella haastava ja välillä hyvin uuvuttavakin. Työn aiheen ja yhteistyökumppanin muutos vuoden 2016 alussa aiheutti paljon työtä, mutta oli samalla hyvin motivoivaa ja helpottavaa. Prosessin loppua kohden koin koko ajan vaikeammaksi työhön tarttumisen, sillä olin kuitenkin tehnyt teeman kanssa töitä yhteensä kaksi ja puoli vuotta. Olin kiitollinen saamastani runsaasta palautteesta, mutta tuntui uuvuttavalta järjestää oman työn palikat monta kertaa uudestaan. Työn muotoutuessa kuitenkin opin enemmän perustelemaan valintojani, seisomaan niiden takana ja kestäämään niiden kyseenalaistamisen.

Koen opinnäytetyöni tukeneen ammatillista kasvuani hyvin merkittävästi. Työ pureutuu hyvin ajankohtaiseen seksuaalisen kaltoinkohtelun teemaan. Työni tukee nuorten kanssa tehtävää työtä, johon haluan erityisesti tulevaisuudessa suuntautua. Kirkkohallitus on hyvin merkittävä yhteistyökumppani, jonka kautta työni tavoittaa parhaiten kirkon nuorisotyötä tekevät ympäri Suomea. Yhteistyö on tarjonnut minulle merkittäviä verkostoitumismahdollisuuksia kuten luennon KKP:n järjestämässä koulutuksessa. Koen, että seksuaalisen kaltoinkohtelun aihealueen laaja tietämys on suuri etu kirkon nuorisotyössä. Kirkon ammattilaisena minulla on laajat mahdollisuudet kohdata suuri joukko nuoria erityisesti rippikoulutyössä ja toteuttaa ennaltaehkäisyä omalta paikaltani. Koen pystyväni tarvittaessa antamaan oikeaa tukea kaltoinkohtelua kokeneelle nuorelle ja ohjaamaan oikeisiin palveluihin.

Työssäni painottuu yhteiskunnallinen näkökulma, joka on mielestäni hyvin tärkeää kirkon työssä tänä päivänä. Erityisesti kirkon nuorisotyönohjaajien paikka on olla nuorten keskellä ja tietää heidän elämästään ja elinympäristöstään. Ajatellen, että tätä kautta on mahdollista välittää lähimmäisenrakkautta ja evankeliumin sanomaa nuorten keskellä ja nuorten kielellä. Koen, että nuoret luottavat enemmän työntekijään, joka näkee paljon vaivaa ottamaan selkoa nuoren elämässä olevista nuorelle tärkeistä asioista ja tekijöistä, vaikka ne tuntuisivatkin työntekijälle itselle hyvin kaukaisilta. Nuori tarvitsee aikuisia, joilla on aikaa kohdata hänet ja jotka haluavat ymmärtää, kunnioittaa ja tukea häntä parhaalla mahdollisella tavalla.

Seksuaalinen kaltoinkohtelu on hyvin ajankohtainen aihe myös sosiaalialalla. Vaikka työni on suunnattu kirkon nuorisotyötä tekeville työntekijöille, on se silti hyvin sovellettavissa sosiaalialan työhön. Ajankohtainen tieto ja yksinkertaiset vinkit seksuaalisen kaltoinkohtelun kohtaamiseen ovat työvälaineitä, joihin on helppoa tarttua missä tahansa työssä. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on yhtä totta täysi-ikäistenkin ihmisten elämässä, vaikka sen muodot ovatkin erilaiset. Sosionomin työssä ei ole sielunhoidollista näkökulmaa, mutta yhtäläillä läsnäoleva kuunteleminen on myös sosiaalialan ammatillisen osaamisen ydintä.

Koen tärkeänä, että tein opinnäytetyön aiheesta, joka on samalla ajankohtainen ja samalla hyvin vaikea. Seksuaalisuuden teemojen ja seksuaalisen kaltoinkohtelun käsittely on haasteellista niin kirkon työssä kuin sosiaalialallakin. Ajattelen, että pystyn työni avulla rohkaisemaan tulevia kollegoita kohtaamaan haastavaa nuorten seksuaalista kaltoinkohtelua. Koen, että opinnäytetyöprosessini jälkeen minun on paljon luontevampaa hakea tietoa monialaisesti ja olla yhteydessä eri toimijoihin. Tästä on merkittävästi hyötyä sekä sosiaalialan että kirkon työssä.

8.4 Ideoita tulevaisuuden opinnäytetöihin

Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu on teemana hyvin laaja-alainen. Tulevilla opinnäytetöillä on paljon mahdollisuuksia erityisesti keskittyä tiettyyn seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoon ja tuottaa siitä materiaalia. Erityisesti nuorille ja vanhemmille suunnattua materiaalia on aiheesta hyvin vähän. Kiinnostavat tietoisuuskampanjat videoiden muodossa voisivat tavoittaa parhaiten niin nuoret kuin kiireiset vanhemmatkin. Seksuaalisen kaltoinkohtelun käsittelyssä voisi keskittyä erityisesti sosiaalisen median näkökulmaan.

Nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta saisi olla enemmän erityisesti laadullista tutkimustietoa. Tilastojen lisäksi on hyvin tärkeää tietää mahdollisimman ajankohtaisista seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksista. Tätä kautta voitaisiin pysyä tarkemmin perillä siitä, millä tavalla seksuaalista kaltoinkohtelua esiintyy ja löytyykö kokemuksista yhtäläisyyksiä, joita voitaisiin hyödyntää kaltoinkohtelun ennaltaehkäisemisessä.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti 2007. Lapsesta aikuiseksi. Helsinki: Nemo Oy.
- Aaltonen, Jussi 2012. Turvataitoja nuorille. Opas 21. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Aho, Tuulia; Kotiranta-Ainamo, Anna; Pelander, Anne & Rinkinen, Tuija 2008. Puhutaan seksuaalisuudesta. Nuori vastaanotolla. Helsinki: Väestöliitto.
- Aho, Tuulia & Jokela, Eero 2008. Nuori ja seksuaalisuus. Teoksessa Heli Pruuki (toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: LK-kirjat, 111–132.
- Alaranta, Johannes 2010. Rippisalaisuus. Edilex. Viitattu 1.4.2016. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, Edilex-aineisto.
- Auvinen, Tanja 2016. Toiminnanjohtaja, Nuorten Exit/Exit ry. Helsinki. Sähköpostiviesti 17.3. Vastaanottaja Joel Laamanen. Tuloste tekijän hallussa.
- Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna 2012. Lasten ja nuorten seksuaalikasvatus vanhemmuuden näkökulmasta. Terveyskirjasto. Viitattu 10.2.2016. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00956
- Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna 2010. Puhutaan seksuaalisuudesta. Ammatillisia kohtaantumisia sosiaali- ja hoitotyössä. Helsinki: Kirjapaja.
- Boyd, Danah 2014. It's complicated – the social lives of networked teens. London: Yale University.
- Cacciatore, Raisa 2007. Huomenna pannaan pussauskoppiin: opas vanhemmille. Helsinki: WSOY.
- Connect Safely 2015. A parents' guide to Snapchat. Viitattu 21.4.2015. http://www.connectsafely.org/wp-content/uploads/snapchat_parents_guide.pdf
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä – Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C. Katsauksia ja aineistoja 17.

- Ebrand 2015a. Suosituimmat sosiaalisen median palvelut. SoMe ja nuoret 2015. Viitattu 25.2.2016. <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/2-suosituimmat-sosiaalisen-median-palvelut/>
- Ebrand 2015b. Nuoret ja ajankäyttö. SoMe ja nuoret 2015. Viitattu 25.2.2016. <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/1-nuoret-ja-ajankaytto/>
- Ebrand 2015c. Sosiaalisen median käyttötavat. SoMe ja nuoret 2015. Viitattu 25.2.2016. <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/3-sosiaalisen-median-kayttotavat/>
- Ebrand 2015d. Sosiaalisen median merkityksellisyys. SoMe ja nuoret 2015. Viitattu 25.2.2016. <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/4-sosiaalisen-median-merkityksellisyys/>
- E-Talo i.a.. Mikä e-talo? Viitattu 5.5.2015. <http://www.e-talo.fi/mik%C3%A4-e-talo>
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Viitattu 26.1.2016.
- Evankelis-luterilainen kirkko 2011. Aika puhua □ aika vaieta. Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus kirkossa. Kirkkohallituksen julkaisuja 2011:2. Viitattu 1.4.2016. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/ACF637516B7AC0A8C2257E2E0012D4D6/\\$FILE/Aika_puhua_NET.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/ACF637516B7AC0A8C2257E2E0012D4D6/$FILE/Aika_puhua_NET.pdf)
- Evankelis-luterilainen kirkko 2012. Nuoret seurakuntalaisina. Kirkkohallituksen julkaisuja 2012:6. Viitattu 1.4.2016. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_nuoret_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_nuoret_www.pdf)
- Evankelis-luterilainen kirkko i.a. a. Meidän kirkko □ Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2015.
- Evankelis-luterilainen kirkko i.a. b. Sielunhoito. Aamenesta öylättiin –sanasto. Viitattu 22.3.2016. <http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Sielunhoito>
- Evankelis-luterilainen kirkko i.a. c. Mikä on rippikoulu? Viitattu 25.4.2016. <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/0564A2B4BF1DA258C2257027002969F7>
- Fagerlund, Monica; Peltola, Marja; Kääriäinen, Juha; Ellonen, Noora & Sariola, Heikki 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuh-

- ritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Forss, Marko 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki: Crime Time.
- Hakalahti, Suvi-Tuulia 2012. Lasten suojeleminen seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja rikosseuraamukset Suomessa ja Irlannissa. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hardecker & Bromander 2015. Expectations, Motivations and Experiences of the Confirmands. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Kati Niemelä, Thomas Schlag & Henrik Simojoki (toim.) Youth, Religion and Confirmation Work in Europe. The second study. München: Gütersloher Verlagshaus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, Riitta 2005. Millainen on toimiva potilasohje? Hyvä kieliasu varmistaa sanoman perillemenon. Duodecim 121 (16), 1769-1773. Viitattu 26.4.2016. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, Terveysporttiaineisto.
- Häkkinen, Seppo i.a. Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus. Evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 1.4.2016. [http://evl.fi/evlfi.nsf/Documents/A3A3C04D47BD74C0C225772800360128/\\$file/Rippisalaisuus%20ja%20vaitiolovelvollisuus.pdf](http://evl.fi/evlfi.nsf/Documents/A3A3C04D47BD74C0C225772800360128/$file/Rippisalaisuus%20ja%20vaitiolovelvollisuus.pdf)
- Ihmisoikeudet i.a.. Seksuaalioikeudet. Viitattu 16.4.2015. <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=seksuaalioikeudet>
- Jay, Alexis 2014. Independent Inquiry into Child Sexual Exploitation in Rotherham 1997-2013. Viitattu 22.4.2015. http://www.rotherham.gov.uk/downloads/file/1407/independent_inquiry_cse_in_rotherham
- Kainulainen, Pauliina 2006. Pyhä ruumis ja salaperäinen sielu □ tyttöjen ja poikien teologiaa. Teoksessa Leena Heinonen, Eero Jokela & Jouko Porkka (toim.) Jumalan silmissä kaunis - tytöt ja pojat kirkon kasvatuksen painopisteenä 2006-2008. Helsinki:Kirkkohalltus. 6, 12-13.
- Kaiponen, Sanna & Bykachev, Kirsi i.a.. Huolen puheeksiottaminen ja hyvien käytäntöjen dialogi. Menetelmäopas lasten ja nuorten kanssa työ-

kenteleville. Itä-Suomen yliopisto.
http://www2.uef.fi/documents/1698243/1698250/2014_10_20_Huolen+puheeksiottaminen.pdf/120f2b78-01e8-41bc-82e8-74fd21c6c1b3

- Kallio, Maaret 2015. Oon siellä jossain mun. Seksuaalisesta väkivallasta toipuminen. Väestöliitto. Viitattu 26.1.2016. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/157fdaacdf310093c3ca348293fbfdcf/1453805486/application/pdf/4946622/Oon_siella%25cc%2588_jossain_mun_Final_low.pdf
- Kangas, Sonja & Cavén-Pöysä, Outi 2011. Youth and their media use: discussion on habits, attitudes and trust. Teoksessa Sonja Kangas (toim.) Digital Pioneers. Nuorisotutkimusseura. Viitattu 25.2.2016. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/digitalpioneers.pdf>
- Kangas, Ilona & Tolonen, Emmi 2009. Nuoruudessa koetun seksuaalisen kaltoinkohtelun muodot ja ilmitulo. Metropolia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Karjanlahti, Katri. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Uhrien kokemuksia oireista ja tunnistamisesta sekä läheisten ja uskonyhteisön suhtautumisesta uhriin ja tekijään ilmitulon jälkeen. Vaasan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Kettunen, Paavo 2013. Auttava kohtaaminen I – Sielunhoidon perusteet ja teologia. Helsinki: Kirjapaja.
- Kettunen, Paavo 2016. Käytännöllisen teologian professori, Itä-Suomen Yliopisto. Joensuu. Sähköpostiviesti 12.4. Vastaanottaja Joel Laamanen. Tuloste tekijän hallussa.
- Kirkkohallitus i.a. Kasvatus ja perheasiat. Viitattu 22.01.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2279EB>
- Kirkkolaki 1054/1993. 26.11.1993. Viitattu 17.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- Kirkon Nuorisotyöntekijöiden Liitto i.a. Eettiset ohjeet. Viitattu 22.4.2016. <http://www.knt.fi/liitto/perustietoa/eettiset-ohjeet/>
- Koivukangas, Jaana; Porras, Kirsi & Rantanen, Tiina 2012. Rikosprosessitietoa nuorille rikoksen uhreille. Helsinki: Rikosuhripäivystys & Väestöliit-

- to. Viitattu 7.5.2015. http://nuoret.riku.fi/wp-content/uploads/2013/01/rikosuhri_fi.pdf
- Kokkonen, Jarmo 2016. Sukupuoli ja yhteisöllisyys rippikoulun rituaaleissa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 123. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.
- Korteniemi-Poikela, Erja & Cacciatore, Kaisa 2015. Seksuaalisuuden portaat. Oppaat ja käsikirjat 2015:1. Helsinki: Opetushallitus.
- Koskimies, Mimosa; Pyhäjoki, Jukka & Arnkil, Tom Erik 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin Laitos. Viitattu 26.1.2016.
- Kähkönen, Päivi 2016. Johtaja, Kirkkohallituksen Kasvatus ja perheasiat - yksikkö. Sähköpostiviesti 10.1. Vastaanottaja Joel Laamanen. Tuloste tekijän hallussa.
- Laitinen, Merja 2007. Lapsen ja nuoren seksuaalinen hyväksikäyttö. Teoksessa Kaarina Määttä (toim.) Helposti särkyvää. Nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Kirjapaja.
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999. 21.5.1999. Viitattu 17.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>
- Lastensuojelulaki 417/2007. 13.4.2007. Viitattu 26.2.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Liimatainen, Reijo 2016. Hiippakuntadekaani, Helsingin hiippakunta. Helsinki. Sähköpostiviesti 15.4. Vastaanottaja Joel Laamanen. Tuloste tekijän hallussa.
- Lindholm, Marja 2016. Lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. Sähköpostiviesti 22.4. Vastaanottaja Joel Laamanen. Tuloste tekijän hallussa.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Lasten ja nuorten puhelin. Viitattu 14.3.2016. http://www.mll.fi/nuortennetti/info/lasten_ja_nuorten_puhelin_ja_net/
- Meritähti, Päivi 2015. Nettipoliisin yhteydenotto riittää usein katkaisemaan kiusaamisen. Yle uutiset. 11.3.2015. Viitattu 3.4.2016. http://yle.fi/uutiset/nettipoliisin_yhteydenotto_riittaa_usein_katkaisemaan_kiusaamisen/7855438

- Microsoft 2009. Suomalaisnuoret eivät kerro vanhemmilleen netin vaaratilanteista. Viitattu 1.4.2016. https://www.microsoft.com/finland/pr/tiedotearkisto/nettikiusaaminen_100209.html
- Neuvoton 2015. Lasten ja nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu. Lohjan alueen toimintaohje lasten ja nuorten kanssa työskenteleville seksuaalisen kaltoinkohtelun kohtaamiseen. Viitattu 20.3.2016. <http://www.neuvoton.fi/Liitetiedostot/Toimintaohje%20seksuaalisen%20kaltoinkohtelun%20kohtaamiseen.pdf>
- Noppiari, Elina & Kupiainen, Reijo 2015. Somelainen nuori. Teoksessa Liisa Martikainen (toim.) Mitä se sulle kuuluu? Nuoren elämän valinnat puntarissa. Tallinna: University Press Global.
- Nuorten Exit i.a. a. Tietoa ilmiöstä. 13–29-vuotiaalle nuorelle. Viitattu 14.3.2016. <http://www.nuortenexit.fi/tietoa-ilmioista/13-29-vuotiaalle-nuorelle/>
- Nuorten Exit i.a. b. Kysy ja lue. Viitattu 16.3.2016. <http://www.nuortenexit.fi/tukea-tilanteisiin/kysy-ja-lue/>
- Nuorten Exit i.a. c. Koulutus ja konsultaatio. Viitattu 20.3.2016. <http://www.nuortenexit.fi/toimintamme/koulutus-konsultaatio/>
- Nuorten Exit i.a. d. Mikä Nuorten Exit? Viitattu 22.4.2016. <http://www.nuortenexit.fi/toimintamme/mika-nuorten-exit/>
- Nurmi, Jan-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ost; Suzanne 2009. Child Pornography and Sexual Grooming. Legal and Societal Responses. Cambridge Studies in Law and Society. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pelastakaa lapset ry i.a. Netari pähkinänkuoressa. Viitattu 16.3.2016. <http://www.pelastakaalapset.fi/nuorisotoiminta/tekemista-ja-tukea-verkossa/netari/netari-pahkinankuoressa/>
- Pelastakaa lapset ry 2011. Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Viitattu 2.2.2015 http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/712614f2d531b0bda51e0afc3b595fda/1422876656/application/pdf/368105/Grooming-%20raportti_final.pdf

- Piensalmi, Paula 2015. Right to choose □ loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle. Seminaarin onnistumisen arviointi nuorten näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Pelo, Mira 2015. Kohtaaminen - Läsnäolon aakkoset. Yle Akuutti 16.3. Viitattu 26.1.2016. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/16/kohtaaminen-lasnaolon-aakkoset>
- Poliisi i.a. Poliisit sosiaalisessa mediassa. Viitattu 3.4.2016. https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/poliisit_sosiaalisessa_mediassa
- Pruuki, Heli 2008a. Suuret korvat ja pieni suu – lähtökohtia nuorten sielunhoitoon. Teoksessa Heli Pruuki (toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: LK-kirjat, 10-19.
- Pruuki, Lassi 2008b. Miten keskustella nuoren kanssa. Teoksessa Heli Pruuki (Toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: LK-kirjat.
- Pönkä, Harto 2014. Sosiaalisen median käsikirja. Jyväskylä: Docendo Oy.
- Reuters 2013. Two Swedish teens convicted for Instagram insults. 25.6. Viitattu 3.4.2016. <http://www.reuters.com/article/net-us-sweden-internet-insults-idUSBRE95O11R20130625>
- Rikoslaki 1889/39, 19.12.2011. Viitattu 24.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Rikosuhripäivystys i.a. a. Miten riku voi auttaa. Viitattu 16.3.2016. <http://nuoret.riku.fi/tietoa-meista-ja-toiminnastamme/miten-riku-voi-auttaa/>
- Rikosuhripäivystys i.a. b. Yhteydenottopyyntö. Viitattu 1.4.2016. <http://www.riku.fi/fi/yhteydenottopyynto/>
- Rikosuhripäivystys i.a. b. Puheeksiotto. Viitattu 26.1.2016. <http://nuoret.riku.fi/ohjeita-nuorten-parissa-toimiville/nuori-rikoksen-uhri/puheeksiotto/>
- Sakasti i.a. Sukupuoli ja seksuaalisuus kirkon työssä. Viitattu 8.3.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content3C0C61>
- Salokangas, Jari 2006. Esitutkinta seksuaalisen hyväksikäytön selvittämiseksi. Teoksessa Eila Laukkanen; Mauri Marttunen; Seija Miettinen & Matti Pietikäinen (toim.) Nuoren psyykkisten ongelmien kohtaaminen. Helsinki: Duodecim.

- Sanastokeskus TSK 2010. Sosiaalisen median sanasto. Helsinki: Sanastokeskus TSK ry. Viitattu 10.2.2015
http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_median_sanasto.pdf
- Silverberg, Cory & Smyth, Fiona 2015. Sex is a funny word: a book about bodies, feelings and you. New York: Seven Stories Press.
- Snapchat Support i.a. Snapcash. Viitattu 22.3.2016
<https://support.snapchat.com/ca/snapcash>.
- Tapscott, Don 2010. Syntynyt digiaikaan. Jyväskylä: WSOY.
- Tekstaritupu i.a. Tietoa tekstaritupusta työntekijöille. Viitattu 22.3.2016.
<http://www.tekstaritupu.net/tyontekijoille>
- Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2015. Seksuaalinen häirintä ja väkivalta. Kouluterveyskysely. Taulukko. Viitattu 25.2.2016.
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntija-tyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/tapaturmat-ja-vakivalta>
- Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos 2014. Huolen vyöhykkeet. Viitattu 26.1.2016.
https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolenpuheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet
- Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos 2013. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointi 2004/2005-2013. THL: kouluterveyskysely. Viitattu 2.2.2015
http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk.pdf
- Torkkola, Sinikka; Heikkinen, Helena & Tiainen, Sirkka 2002. Potilasohjeet ymmärrettäväksi: opas potilasohjeiden tekijöille. Helsinki: Tammi.
- Nettitukinainen i.a. Viitattu 16.3.2016. <https://www.nettitukinainen.fi/>
- Tuominen, Minna 2016. Perhe- ja parisuhdetyön asiantuntija, Kirkkohallituksen Kasvatus ja perheasiat -yksikkö. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 22.01.2016
- Valkila, Oili 2015. Aktiivinen kuunteleminen on huomioonottamista. Blogi Puhukupla. Puhetyö. Viitattu 1.4.2016.

- <http://puhetyo.fi/2015/03/23/aktiivinen-kuunteleminen-huomioonottamista/>
- Valtonen, Minna 2016. Yliopettaja, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. Sähköpostiviesti 22.3. Vastaanottaja Joel Laamanen. Tuloste tekijän hallussa.
- Vilka, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vuola, Elina 2013. Ruumiillisuuden teologia polkuna uskontojen väliseen dialogiin. Teoksessa Tiina Ahonen, Jyri Komulainen ja Mika Vähäkangas (toim.) Opin poluilla: juhlakirja Miikka Ruokasen täyttäessä 60 vuotta. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Vuorelainen, Anna & Elonheimo, Henrik 2013. Nuorten vastikkeellinen seksi pääkaupunkiseudulla. Haaste 2/2013. Viitattu 20.3.2016. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22013/nuortenvastikkeellinenseksipaakaupunkiseudulla.html>
- Väestöliitto i.a. a. Seksuaalinen kaltoinkohtelu. Viitattu 15.4.2015. http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/seksuaalinen_kaltoinkohtelu/
- Väestöliitto i.a. b. Nuorten seksuaalioikeudet. Viitattu 20.3.2016. <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>
- Väestöliitto i.a. c. Nuoret. Viitattu 14.3.2016. <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/>
- Väestöliitto i.a. d. Poikien puhelin. Viitattu 14.3.2016. <https://vaestoliitto-fi.directo.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/poikien-puhelin/>
- Väestöliitto i.a. e. Työntekijän jaksaminen. Viitattu 20.3.2016. http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/seksuaalinen_kaltoinkohtelu/tyontekijan_jaksaminen/
- Väestöliitto i.a. f. Tietoja ja materiaaleja seksuaaliterveydestä. Viitattu 20.3.2016. <http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/>
- Väestöliitto i.a. g. Seksuaalioikeudet. Viitattu 20.3.2016. <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>

Vähämaa, Heidi 2013. Seksuaalinen kaltoinkohtelu ja vastikkeellinen seksi. Miten sosiaalialan ammattilaisen tulisi kohdata nuori? Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

World Association for Sexual Health 2014. Viitattu 29.2.2016.
http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/declaration_of_sexual_rights_sep03_2014.pdf

LIITE 1: Palautelomake

PALAUTELOMAKE

ALUKSI

Suuri kiitos siitä, että olet lupautunut antamaan palautetta opinnäytetyöhöni liittyen. Opinnäytetyöni kannalta on hyvin tärkeää tietää, minkälaista palautetta oppaani saa sen kohderyhmältä, kirkon nuorisotyötä tekeviltä työntekijöiltä. Opinnäytetyöni on opas nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta, ja se on suunniteltu sähköiseksi versioksi. Opinnäytetyöni keskiössä on oppaan sisältö. Lopullinen oppaan tuottaminen ja visuaalinen toteutus on Kirkkohallituksen vastuulla, jonka jälkeen oppaan on määrä tulla julkaistuksi ainakin verkossa.

Pyydän palautetta sekä kouluarvosanoin ja avoimin kysymyksin. Alla on kirjattuna myös viralliset opinnäytetyöni tavoitteet. Toivoisin, että voisit palautetta antaessasi pohtia, miten tavoitteet täyttyvät. Kiitos sinulle!

Ystävällisin terveisin

*Joel Laamanen
Sosionomi (Amk) -kirkonnuorisotyönohjaajaopiskelija
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki
joel.laamanen@student.diak.fi*

Opinnäytetyön tavoitteet

1. Tukea nuorten kanssa työskenteleviä kirkon työntekijöitä varhaisnuorisotyössä ja nuoris- ja rippikoulutyössä
2. Tuoda tietoa nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja niihin liittyvistä teemoista
3. Antaa neuvoja nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisemiseen ja sen kohtaamiseen kirkon nuorisotyössä.

Kuinka hyvin ja ymmärrettävästi opas antoi sinulle tietoa nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja niihin liittyvistä teemoista? Vastaa kouluarvosanalla (4–10)

Jäitkö kaipaamaan lisää tietoa tai yksinkertaisempaa selitystä? Jos jäit, kerro tarkemmin.

Kuinka tarpeellisena ja käytännöllisenä koit Kirkon työntekijä ja rooli -kappaleen? Vastaa kouluarvosanalla (4–10).

Oliko Kirkon työntekijä ja rooli -kappaleessa asioita, joita et ymmärtänyt tai eivät mielestäsi olleet keskeisiä? Mitä ne asiat olivat?

Kuinka hyödyllisenä koit oppaan? Vastaa koulu arvosanalla (4–10)

Tilaa vapaalle palautteelle.

KIITOS PALAUTTEESTASI!

LIITE 2: Opas kirkon nuorisotyötä tekeville

TUTTUA MUTTA TURVATONTA

Opas kirkon nuorisotyötä tekeville työntekijöille nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun kohtaamiseen ja ennaltaehkäisemiseen

Joel Laamanen

JOHDANTO

Nuoret kohtaavat monenlaisia haasteita ja ongelmia elämässään. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on yksi niistä ongelmista, joista puhutaan liian vähän. Seksuaalisesti loukkaava huutelu ja toiminta on monille nuorille arkipäivää. Kirkon työntekijällä on kuitenkin merkittävä mahdollisuus vaikuttaa siihen, että edes yksi nuori vähemmän ajattelisi, että seksuaalinen kaltoinkohtelu on normaalia ja hyväksyttävää.

Tämän oppaan tavoitteena on antaa jokaiselle nuorisotyötä tekeväälle kirkon työntekijälle tietoa nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja vinkkejä sen kohtaamiseen. Oppaan tavoitteena on auttaa kirkon työntekijöitä välittämään nuorille tietoa seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvistä asioista ja tarvittaessa kohdata kaltoinkohdeltu nuori ammatillisesti.

Nuorista puhuttaessa tarkoitetaan tässä oppaassa 11–17-vuotiaita. Opas soveltuu käytettäväksi kaikille kirkon varhaisnuorisotyön sekä nuoriso- ja rippikoulutyön puitteissa toimiville työntekijöille. Oppaan sisältö on toteutettu Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä Kirkkohallituksen Kasvatus ja Perheasiat-yksikölle.

NUOREN ELÄMÄ TÄNÄÄN

Nuoren elämää leimaavat jatkuvat muutokset, kuten oman ruumiin ja seksuaalisuuden nopea kasvu ja matka kohti itsenäistymistä. Alkava murrosikä saa nuorena aikaan suuria tunnemyrskyjä, jotka kehossa tapahtuneiden muutosten tapaan hämmentävät nuorta. Ensimmäiset ihastumiset ja rakastumiset on ehkä koettu ja jotkut nuoret aloittavat seurustelun.

Nuori hakee parisuhteessa tyypillisesti oman kehonsa hyväksyntää. Järjen ja seksuaalisten tunteiden taistelu haastaa nuoren omat rajat. Jätetyksi tai petetyksi tulemisesta tulee sitä haasteellisempaa, mitä syvemmälle suhde on edennyt. Nuori hakee usein tukea luotettavalta aikuiselta, joka voi hyvin olla tuttu ja turvallinen kirkon työntekijä.

Sosiaalinen media eli some on erottamaton osa nuoren elämää. 48 prosenttia 13–17-vuotiaista nuorista käyttää noin 10-30 tuntia viikossa sosiaalisen median palveluita, joista suosituimmat ovat Youtube, WhatsApp, Facebook ja Instagram. Helposti älypuhelimissa saatavilla olevat sosiaalisen median palvelut ovat nuorille yhtä totta kuin oikeat tapaamisetkin.

Lyhyetkin tauot ja vapaat hetket esimerkiksi koulussa ja bussissa ovat oivallista aikaa toimia somessa. Tyypillisesti nuoret katsovat ja arvioivat muiden tuottamaa tai jakamaa sisältöä ja tuottavat sitä myös itse. Valmista sisältöä, kuten muun muassa internetistä löytyneitä kuvia, videoita, uutisia, jaetaan kavereiden nähtäville julkisesti tai yksityisesti. Useimmat katsovat mieluummin vain muiden sisältöä ja toiset haluavat keskittyä enemmän sen tuottamiseen.

Tärkeintä nuorille somessa on kavereiden kanssa keskusteleminen, kuulumisten jakaminen ja tiedon etsiminen. Myös elämänvalintoihin ja tuotehankintoihin haetaan tukea verkosta. Some toimii siis erottamattomana linkkinä nuorten sosiaalisiin suhteisiin oikeassa elämässä. Osa nuorista voi kuitenkin olla somessa täysin tai osittain sosiaalisen paineen takia.

Mikä some? (laatikko)

- Jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä Internetissä sijaitsevien palvelujen verkko, joita yhdistää sosiaalinen kanssakäyminen
- Tyypillistä monille palveluille on omien tunnuksien luominen ja niiden takaa sisällön tuottaminen palveluun ja muun sisällön kommentointi. Esim. Facebook, Instagram, Youtube
- Yksityinen keskusteleminen ja sisällön jakaminen on myös helppoa ja usein ilmaista esim. Snapchatissa ja WhatsAppissa

SEKSUAALINEN KALTOINKOHTELU

Seksuaalioikeudet pähkinänkuoressa (laatikko)

Maailmanlaajuisesti merkittävä Seksuaaliterveyden maailmanjärjestön eli WAS:n seksuaalioikeusjulistus määrittelee, että jokaisella yksilöllä tulee olla vapaus elää turvallisesti ja tasa-arvoisesti yhteiskunnassa. Jokaisella nuorella on oikeus saada tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ja päättää omaan

seksuaalisuuteen ja kehoonsa liittyvistä asioista. Jokaisella on myös oikeus omiin rajoihin ja oikeus tulla suojelluksi. Seksuaalioikeuksien julistuksia on useita ja ne kaikki perustuvat yleisiin ihmisoikeusjulistuksiin. Katso tarkemmin: [Nuoren seksuaalioikeudet](#)

Mitä on seksuaalinen kaltoinkohtelu?

- Seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa seksuaalisia tekoja, jotka rikkovat ihmisen seksuaalisia rajoja ja itsemääräämisoikeutta.
  - o Seksuaalinen teko on toimintaa, jolla tavoitellaan seksuaalista kiihottumista tai tyydytystä.
  - o Seksuaalinen kaltoinkohtelu on yksilöllinen kokemus tai/sekä laissa määritelty seksuaalirikos.
    - Seksuaalinen häirintä, kuten loukkaavat kommentit ja epämiellyttävä tuijottelu, ovat seksuaalista kaltoinkohtelua, vaikka ne eivät rikosten tunnusmerkkejä täyttäisikään.
  - o Jokaisella seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneella on aina oikeus apuun ja tukeen.

Laki suojelee nuorta ([Rikoslain 20. luku](#))

- o Kun täysi-ikäinen henkilö tekee seksuaalisen teon alle 16-vuotiaalle, on kyseessä rikos, vaikka hyväksikäytetty ei olisi koskenutkaan sitä vääränä. (Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö 6§, 7§ ja 7§a)
  - Kun seksuaalisen teon tekijä on valta-asemassa suhteessa nuoreen oleva henkilö (esim. vanhempi, valmentaja, opettaja tai nuorisotyönohjaaja) on kyseessä rikos, jos nuori on alle 18-vuotias.
  - Myös ohimennen tapahtuvat epämiellyttävät koskettelut ovat yhtäläillä rikoksia.
  - Jos osapuolten iässä ja fyysisessä ja henkisessä kehityksessä ei ole suurta eroa, kyseessä ei ole rikos, mikäli toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ei ole rikottu.

- Vastikkeellinen seksi: Kun alaikäiselle annetaan jokin vastike (esim. rahaa, merkkituotteita, yöpaikka) seksuaalisen teon tekemisestä, on kyseessä rikos. (Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta 8a§)
- Videon tai muun esityksen seuraaminen, jossa alaikäinen esiintyy sukupuolisiveellisyyttä loukkaavalla tavalla, on rikos. (Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen 8c§)
- Jos tekijän toiminnasta ilmenee, että hän on pyrkinyt edellä mainittuihin rikoksiin, on kyseessä myös rikos. (Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 8b§)
- Kaikkien ylläolevien rikosten yrittäminenkin on jo rikos!
- [Nettipoliisit](#) eli somessa toimivat lähipoliisit antavat tarvittaessa tukea rikosasioissa.

Arkea liian monelle

Nimittelyä, pilkkaamista, ulkonäköä loukkaavia kommentteja, häiritsevää tuijotusta ja flirttailua... Lista on pitkä. Nuoret kokevat seksuaalista kaltoinkohtelua arjessa usein ajattelematta, että se on väärin. Nimittelyyn ja loukkaaviin kommentteihin totutaan helposti, ja kynnyks pyytää tukea kaltoinkohteluun on hyvin korkea.

Somessa seksuaalinen kaltoinkohtelu on helpompaa ja näkymättömämpää. Nimettömänä ja oman nimenkin takaa kirjoitetaan paljon seksuaalisestikin loukkaavia ja epämiellyttäviä kommentteja. Some tarjoaa helpot puitteet myös seksuaalirikosten tekemiselle. Esimerkiksi Snapchatin kautta nuori voi lähettää jollekin paljastavan kuvan, joka näkyy vastaanottajan puhelimesta vain hetken jättämättä jälkeä. Samassa palvelussa onnistuu myös kuvan lähettäjälle maksaminen, minkä avulla kuka tahansa voi antaa helposti ja näkymättömästi korvauksen nuorelle seksuaalisesti virittyneistä kuvista.

Erityisesti nuoren tietämättömyys ja sinisilmäisyys altistavat hänet seksuaaliselle kaltoinkohtelulle. Esimerkiksi hyväksikäyttöön tähtäävä voi luoda tekaistun Instagram-profiilin nuoren mielenkiintojen mukaan. Hyväksikäyttöön tähtäävät

pyrkivät usein rakentamaan luottamusta nuoren kanssa. Tätä kautta nuori saadaan suostuteltua seksuaaliseen tekoon helpommin, kun nuori kokee suhteen hyväksikäyttöön tähtäävän kanssa koko ajan syvemmäksi ja tärkeäksi.

Mistä tunnistaa oireet?

Seksuaalinen kaltoinkohtelu voi aiheuttaa monenlaisia oireita. Nuori voi oireilla olemalla yliaktiivinen. Toimintakyky esimerkiksi koulutehtävien tekemisessä voi laskea äkkinäisesti. Myös univaikeudet, erilaiset kiputilat ja uudet sairaudet saattavat vaivata nuorta. Seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori voi olla masentunut ja kokea syvää itsetuhoisuutta. Nuorta voivat vaivata keskittymishäiriöt ja erilaiset pelkotilat. On tyypillistä, että kaltoinkohtelu voi aiheuttaa muutoksia nuoren seksuaalisuudessa ja omaan kehoon suhtautumisessa.

Miten toipua?

Seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemus ei määrittele ihmisen loppuelämää ja siitä on mahdollista toipua. Ensisijaista on, että kaltoinkohtelua kokenut saisi puhuttua kokemuksistaan ja pääsisi oikeiden palvelujen ja tuen piiriin. Nuoren vahvuuksien löytäminen, puhumiseen rohkaistuminen ja usko tulevaisuuteen ovat hyvin merkittävässä osassa toipumista. Esimerkiksi arjen rutiinit, tärkeät ihmissuhteet, luonto, lemmikit, liikkuminen, musiikki ja yleisesti kaikki iloa ja merkitystä elämään aiemminkin tuoneet asiat ovat merkittäviä voimavaroja seksuaalisesta kaltoinkohtelusta toipumisessa.

Tutkimustietoa (laatikko)

- Vuonna 2013 seksuaalista häirintää oli kokenut 54 prosenttia nuorista, joista suurin osa oli tyttöjä. Määrä vähentyi n. 20 prosenttia vuoteen 2015 mennessä. (Kouluterveyskyselyt [2013](#) ja [2015](#).)
- Vuonna 2011 48 prosenttia alle 16-vuotiaista tytöistä kertoi tuntemattoman henkilön ehdottaneen heille seksiä somessa. (Forss, Marko 2014, 129-130. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas.)

KIRKON TYÖNTEKIJÄN ROOLI JA VASTUU

Ennaltaehkäisevää nuorisotyötä

Kirkon nuorisotyötä tekevällä on merkittävä rooli nuoren elämän tukemisessa. Seksuaalisuus on hyvin merkittävä osa nuoren elämää, johon liittyen hän tarvitsee tietoa ja tukea. On tärkeää, että kirkon nuorisotyössä voitaisiin käsitellä seksuaalisuutta ja seksuaalioikeuksia. Tätä kautta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja turvataidoista on luontevampaa puhua. Turvataitojen keskeisin viesti on, että nuori osaisi seksuaalista kaltoinkohtelua tai sen yritystä kohdatessaan kieltäytyä jämäkästi, poistua paikalta ja kertoa siitä heti luotettavalle aikuiselle.

Kannustava ja positiivinen ote on hyvin tärkeä erityisesti seksuaalisuuden teemoissa. Aiheille on hyvä antaa tilaa niin viikkotoiminnassa kuin leireilläkin. Myös somessa toimimista ja siihen liittyviä asioita olisi hyvä käydä läpi yhdessä nuorten kanssa. Somessa esiintyviä ongelmia ja seksuaalisen kaltoinkohtelun tilanteita voi käsitellä keksimällä esimerkkejä, joista ryhmässä voitaisiin puhua. Teemaan liittyviä väitteitä voi myös keksiä, joihin nuoret voisivat reagoida näyttämällä ”oikein”- tai ”väärin” -lappuja. Seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvien henkilökohtaisten kokemusten jakaminen ryhmässä on kuitenkin tärkeää etukäteen kieltää ja tarjota mahdollisuus keskustella yksityisesti työntekijän kanssa.

Jos seksuaalisuuteen liittyvät teemat tuntuvat työntekijälle vaikeilta, on niitä tärkeää ensin itse käsitellä ja tarvittaessa pyytää siihen tukea esimerkiksi työterveyspsykologilta. Työntekijän omat haavat seksuaalisuuden alueella on käsiteltävä ennen kuin työntekijä itse pystyy tukemaan seksuaalisesti kaltoinkohteltua nuorta turvallisesti. Turvallinen ammattilainen ei sotke omia kokemuksiaan ja haavojaan keskusteluun nuoren kanssa. Nuoren ohjaaminen eteenpäin on ainoa oikea ratkaisu, jos työntekijä ei ole valmis kohtaamaan ammatillisesti nuoren kokemaa seksuaalista kaltoinkohtelua.

Ainutlaatuinen ripari

Kirkon leirityö tavoittaa suuren osan eri-ikäisistä nuorista. Rippikoulu on näistä suosituin, jonka käy vuosittain noin 84 prosenttia 15–vuotiaista. Rippikoulu on nuorille hyvin merkittävä kokemus. Nuoret odottavat tutkimuksen mukaan riparilta eniten sosiaalisia kokemuksia, yhteisöllisyyttä. Myös uskon asioilla on nuorille suuri merkitys riparille osallistumisessa. (Schweizer ym. 2015). Leirijakso on hyvin intiimi ja ainutlaatuinen monelle nuorelle. Ihastumiset ovat tyypillisiä nuorten kesken myös isosten ja leiriläisten välillä. Työntekijätiimin on tärkeää pohtia ja sopia selvät pelisäännöt isosten ja leiriläisten kanssa siitä, mikä leirillä on hyväksyttävää ja mikä ei.

Riparilla, kuten muillakin leireillä, on hyvä tarkastella leikkejä ja sketsejä, ovatko ne rakentavia. On hyvä pohtia, voiko esimerkiksi joku kokea jonkun tutun leikin seksuaalisena kaltoinkohteluna. Esimerkiksi iltaohjelmissa voidaan loukata nuoren seksuaalisuutta, jos hänen poikkeukselliselle pukeutumiselle nauretaan sketsissä ehkä vahingossakin. Erityisesti vapaaehtoisleikit, joissa ilmenee fyysistä lähentelyä, koskettelua ja vihjailua, voivat olla hyvin vahingollista seksuaalista kaltoinkohtelua. Leikkejä tai toimintaa, joissa leiriläiset tietämättään ja haluamattaan joutuvat fyysisen kosketuksen ja seksuaalisen vihjailun kohteeksi, on syytä välttää.

Riparilla on hyvä myös miettiä, missä on tilaa käsitellä seksuaalisuuden eri teemoja ja seksuaalista kaltoinkohtelua. Rippikoulun seurusteluoppitunnilla tai nuoren arvokkuutta ja ainutlaatuisuutta käsittelevällä tunnilla on hyvä paikka käsitellä nuorten seksuaalioikeuksia esimerkiksi [Väestöliiton julisteen](#) avulla. On tärkeää tiedostaa, että nuori voi erityisesti leirillä rohkaistua puhumaan henkilökohtaisista asioistaan työntekijälle. On hyvä kertoa leirin alusta lähtien, että jokaisella on mahdollisuus tulla juttelemaan työntekijälle mistä asiasta tahansa.

Kun huoli herää (laatikoita)

1. Huolen käsittely

Nuori ei välttämättä osaa tai uskalla tulla puhumaan työntekijälle kokemastaan

seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Hän saattaa kuitenkin oireilullaan tai sanattomilla viesteillään viestiä välittömästä häädystä. Jos työntekijä huomaa olevansa huolissaan nuoresta, on tärkeää käsitellä ensin, mistä havainnoista huolen tunne nousee. Vasta sitten on helpompi miettiä, miten huoleen voi reagoida parhaalla tavalla.

Huolen vyöhykkeet

- auttaa määrittelemään huolta ja omia voimavaroja työntekijänä puuttua huolestuttavaan tilanteeseen.
- määrittelee huolen neljään vyöhykkeeseen, jotka kuvaavat huolen vakavuutta.
- 1. vyöhyke: Ei lainkaan huolta
- 2. vyöhyke: Pieni huoli tai ihmettely
  - o Esimerkiksi nuori on poikkeuksellisen sulkeutunut
  - o Työntekijä voi itse ottaa huolen puheeksi nuoren kanssa
- 3. eli harmaa vyöhyke: Tuntuva huoli
  - o Esimerkiksi nuori haluaa lähteä kesken rippikoululeirin tuntemattomasta syystä.
  - o Epäselvää, miten toimia ja kuinka vakava huoli on kyseessä
- 4.vyöhyke: Suuri huoli
  - o Esimerkiksi työntekijä saa tietää jotain kautta, että nuori olisi joutunut seksuaalirikoksen uhriksi.
  - o Tilanne vaatii välittömästi muutosta ja eteenpäin ohjaamista

2. Puheeksiottaminen nuoren ja huoltajien kanssa

Vaikka huoli ei olisi vakava, on puheeksiottaminen silti tärkeää. Nuoren kanssa keskustelemisesta on monesti paras aloittaa. Tarvittaessa nuoren huoltajiin on myös tärkeää ottaa yhteyttä. Huoltajille ei voi kuitenkaan jakaa asioita, joita nuori on työntekijälle luottamuksella kertonut. Työntekijä voi puhua huoltajille vain omien havaintojensa pohjalta.

[Huolen puheeksiottamisen ennakointilomake](#) on hyvä ensiaskel pohdinnassa,

miten käsitellä asiaa nuoren ja tarvittaessa hänen huoltajiensa kanssa. Lomake on suunnattu erityisesti tilanteisiin, joissa huoltajakin on läsnä, mutta on sovellettavissa myös vain nuoren kanssa tapahtuvaan keskusteluun. Lomakkeessa kysymykset on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä kartoitetaan työntekijän huolta ja sen vakavuutta, toisessa osassa pyritään löytämään kunnioittava ja arvostava tapa ilmaista huoli ja kolmanessa osassa reflektoidaan tapahtunutta keskustelua ja pohditaan jatkotoimenpiteitä.

3. Ammatillisen sielunhoidon ytimessä

Kirkon työntekijä on myös sielunhoitaja, jolle nuori voi tulla puhumaan henkilökohtaisista asioistaan. Yksityinen sielunhoito on ihmisen auttamista ja ennen kaikkea kuuntelemista. Kirkon nuorisotyötäkin tekeviä työntekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus kaikista henkilökohtaisista tiedoista ja kokemuksista, joita yksityisesti jaetaan ja kerrotaan. Tämä ei päde kuitenkaan ohimennen kuultuihin asioihin tai esimerkiksi kahvipöytäkeskusteluihin, joissa vaitiolosta ei ole erikseen sovittu. Haastaviin tilanteisiin saa tarvittaessa tukea esimerkiksi paikallisilta sosiaalityöntekijöiltä tai poliisilta kertomalla asiat niin, että kukaan henkilö eikä yhteisö tule ilmi.

Sielunhoidollinen keskustelutilanne voi alkaa usein yllättäen. Tärkeää kuitenkin on, että keskustelulle löytyisi rauhallinen tila ja oikea aika, vaikka se ei juuri heti olisikaan mahdollista. On ensisijaisen tärkeää, että työntekijä kiittää nuorta tämän antamasta luottamuksesta kertoessaan työntekijälle henkilökohtaisista asioistaan, kuten seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksista. Työntekijän vastuulla on kertoa nuorelle, että tämä ei ole syyllinen kokemaansa kaltoinkohteluun.

Ammatillisen keskustelun ja sielunhoidon keskiössä ovat läsnäolo, kunnioittaminen ja kuunteleminen. Oikea läsnäolo on sitä, kun keskittyminen on kohdistunut pelkästään nuoren kuuntelemiseen. Työntekijän levollinen olemus antaa nuorelle tilaa kertoa henkilökohtaisista asioistaan. Jokainen nuori on yhtä arvokas ja ainutlaatuinen ihminen sekä kaiken kunnioituksen arvoinen. Vaikka nuoren puhe herättäisi työntekijässä negatiivisia tunteita, on silti äärimmäisen tärkeää, että työntekijän kunnioitus nuorta kohtaan säilyisi tämän kokemuksistaan,

teoistaan ja sanoistaan huolimatta.

Hyvä kuunteleminen on aktiivista ja siitä ilmenee, että työntekijä välittää ja haluaa ymmärtää. Pienet eleet, kuten nyökyttäminen tai myötäilevä äännähtely ovat tärkeitä merkkejä nuorelle työntekijän aktiivisesta läsnäolosta. Hyvään kuuntelemiseen kuuluu lisäksi keskittyminen nuoren ei-sanallisiin viesteihin, kuten ilmeisiin ja kehon liikkeisiin.

Nuori voi kertoa kokemuksensa epäselvästi, mutta hän on silti täyden huomion arvoinen. Tarvittaessa työntekijä voi ohjata keskustelua yksinkertaisilla kysymyksillä, jotka kumpuavat siitä, mitä nuori on juuri puhunut, kuten esimerkiksi: ”Puhuit äsken, että se tuntui pahalta. Miksi?” Varsinkin seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvässä keskustelussa olisi tärkeää, että tilanne ja nuoren kokemus tulisivat esiin, vaikka nuori ei niitä aluksi osaisi sanoittaa. Hiljaisuutta ei ole syytä kuitenkaan pelätä, sillä nuorelle on tärkeää antaa aikaa ilmaista itseään ja levähtää hetkessä.

Sielunhoidollisessa keskustelussakin sattuu virheitä, eikä työntekijä aina ole yhtä keskittynyt tai läsnä. Tämä on kuitenkin hyvä myöntää nuorelle heti, sillä hän on todennäköisesti sen jo huomannut. Rehellisyys ja aitous ovat todellinen luottamuksen pohja ja perusta. On tärkeää, että nuoren kanssa pohditaan, löytyisikö ammattilaista, johon hän voisi ottaa yhteyttä, ja miten olisi hyvä edetä. Kirkon työntekijä voi keskustelun edetessä hienovaraisesti kysyä, haluaako nuori, että työntekijä rukoilee hänen puolestaan. Nuoren toivetta on kuitenkin kunnioitettava läpi keskustelun. Vaikka Jumalaa ei mainittaisikaan keskustelussa, voi työntekijä luottaa siihen, että Hän on tilanteessa läsnä.

Sielunhoidollinen suhde ei välttämättä lopu ensimmäiseen kertaan ja voi olla nuoren elämässä läsnä, vaikka hänellä olisikin hoitosuhde ja kävisikin esimerkiksi terapiassa. On tärkeää, että kirkon nuorisotyötä tekevä tunnistaa oman roolinsa ja kulkee nuoren rinnalla yrittämättä itse olla joku muu ammattilainen. On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikkea ei tarvitse, eikä voikaan jaksaa. Nuoren voi ohjata hyvin eteenpäin toiselle kirkon työntekijälle tai muihin saatavilla oleviin palveluihin. Nuoren antamasta luottamuksesta ja rohkeudesta on kuitenkin tärkeää kiittää jokaisella kerralla.

Nuori kiintyy helposti henkilöön, jolle hän on uskaltanut puhumaan vaikeista henkilökohtaisista asioista. Ihastuminenkin on tyypillistä. Vastuullinen ammattilainen ei kiellä nuoren ihastumisen tunteita, eikä käytä niitä hyväksi. Asiasta pitää jutella ja rajat on tehtävä selviksi. Kirkon työntekijän on tärkeää muistaa mahdollisuus työnohjaukseen ja muuhun saatavilla olevaan tukeen sekä pyytää sitä tarvittaessa esimieheltä. Oma rajallisuus ja jaksaminen on tärkeää tunnistaa ja myöntää.

4. Ilmoitusvelvollisuus

Jos kirkon työntekijä epäilee, että nuoreen on kohdistunut seksuaalirikos, on hän veloitettu tekemään lastensuojeluilmoituksen ja ilmoittamaan asiasta poliisille. (Lastensuojelulaki 5. luku 25§) Tästä on tärkeää kertoa nuorelle ja selittää, miksi asiasta on ilmoitettava.

Pappeja sitoo rippisalaisuus, jonka perusteella pappi ei saa jakaa eteenpäin sielunhoidossa tai ripissä ilmi tulleita tietoja joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Tämä koskee myös lehtorin virassa toimivia kirkon työntekijöitä. [Rikoslain 15. luvun 10§:ssä](#) määritellään lista rikoksia, joihin seksuaalirikoksista kuuluvat raiskaus, törkeä raiskaus ja lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö. Jos pappi kuulee sielunhoidossa tai ripissä, että tällainen rikos on suunnitteilla, on hänen ilmoitettava tästä viranomaisille. Asian kertoja ei saa kuitenkaan tulla ilmi suoraan eikä välillisesti. Jos esimerkiksi asian kertojan lisäksi aiotusta rikoksesta tietää vain yksi ihminen, ei silloin pappi voi asiasta kertoa viranomaisille, koska ilmiantaja tulisi silloin ilmi.

Pappi ei saa kuitenkaan ilmiäntää sielunhoidossa tai ripissä ilmennyttä rikosta, joka on jo tapahtunut. Jos pappi ei voi asiasta itse lastensuojeluilmoitusta tehdä, on hänen velvollisuutensa yrittää saada nuori kertomaan asia esimerkiksi nuorisotyönohjaajalle tai toiselle ammattilaiselle, jota rippisalaisuus ei sido. Hiippakuntien tuomiokapituleiden lakimiesasessorit ja hiippakuntadekaanit antavat tukea tarvittaessa kysymyksiin vaitiolovelvollisuudesta. (Kirkkolaki 5. Luku 2§, Rikoslaki 15. luku 10§)

TUKEA TARJOLLA

Lisätietoa ja materiaalia työntekijälle

Aaltonen, Jussi 2012. Turvataitoja nuorille. Opas 21. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 133-134.

Ebrand (<http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/>)

Kirkon nuorisotyöntekijöiden liiton eettiset ohjeet

(<http://www.knt.fi/liitto/perustietoa/eettiset-ohjeet/>)

Kokkonen, Jarmo 2016. Sukupuoli ja yhteisöllisyys rippikoulun rituaaleissa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 123. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.

Schweitzer, Friedrich; Niemelä, Kati; Schlag, Thomas & Simojoki, Henrik (toim.)

Youth, Religion and Confirmation Work in Europe. The second study. München: Gütersloher Verlagshaus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (<http://www.mll.fi/vanhempainnetti/>)

Nuorten Exit (<http://www.nuortenexit.fi>)

- Tietoa, konsultaatioapua ja koulutusta

Pruuki, Heli 2008 (toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: LK-kirjat.

Rikosuhripäivystys (<http://www.riku.fi>)

Tapscott, Don 2010. Syntynyt digiaikaan. Jyväskylä: WSOYpro Oy.

Vilka, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Väestöliitto (<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/>)

Palveluja nuorelle

Tekstaritupu (<http://www.tekstaritupu.net>)

- Palvelu, johon koululaiset voivat ottaa yhteyttä missä asiassa tahansa tekstiviestillä tai sähköpostilla

Mannerheimin lastensuojeluliiton nuorten netti (<http://www.mll.fi/nuortennetti/>)

- Chat- ja kirjepalvelu ja nuorten puhelin

Väestöliitto Nuoret (<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/>)

- Tietoa muunmuassa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista
- Poikien puhelin, nettivastaanotto, kysy ja vastaa –palsta

Nuorten Exit (<http://www.nuortenexit.fi>)

- Tietoa erityisesti seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja vastikkeellisesta seksistä
- Chat, kysy ja vastaa –palsta

Nuorisotalo Netari (<http://www.netari.fi>)

- Auki maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 18.00-20.30
- Yhteistä tekemistä verkossa ja mahdollisuus keskusteluun työntekijän kanssa

Rikosuhripäivystys (<http://www.riku.fi/nuoret>)

- Tarjoaa tukea nuorelle erityisesti rikosprosessiin liittyen